

สอนเขาไม่ให้เขาตีมัน ไม่เหมือนผู้หญิงสองสามคน พอเริ่มจะมาเป็น 'แฟน' เขาก็เริ่ม ล้อมกรอบตัวเขา (400-401)

แป้วแหวนเป็นผู้หญิงคนแรกที่ถูกใจเพิ่มบุญ เพราะนอกจากความสวยเหนือคนอื่น แล้ว แป้วแหวนยังมีลักษณะหลายประการที่เขาชอบไม่ว่าจะเป็นความไม่ทันคน ชื่อ ไร้เดียงสา เขาเห็นความโง่ของแป้วแหวนเป็นความน่ารัก "...เขารักหล่อนก็เพราะความซื่อๆโง่ๆ ไม่มากมาย ด้วยท่าทางจริตมารยาทปราดเปรื่อง" (937)

เมื่อแต่งงานกันแล้ว เพิ่มบุญก็ได้ทำให้แป้วแหวนมีความรู้สึกผูกพันและเกาะเกี่ยวกับ เขามากขึ้น เป็นความรู้สึกที่แป้วแหวนไม่เคยรู้สึกกับใครมาก่อนแม้แต่บิวิช ทั้งนี้เพราะเพิ่มบุญให้ความมั่นใจกับเธอทั้งด้วยการพูดและการกระทำ "ต่อไปนี่ไม่ต้องกลัวใครทั้งนั้น แป้วเป็นเมียฉัน ไม่ต้องกลัวใครอีกต่อไปนี่" (755) ทำให้แป้วแหวน "...รู้สึกว่ต่อไปนี่หล่อนมีเพิ่มบุญเป็นเหมือน หลักให้หล่อนยึด..." (755)

เพิ่มบุญรักและหึงหวงแป้วแหวนมาก แต่ความรักและความหึงหวงของเขามักแสดง ออกมาด้วยความรุนแรง โดยเฉพาะเมื่อความหวาดระแวงพุ่งพล่านขึ้นมา เช่น คิดว่าแป้วแหวน เคยเป็นเด็กในบ้านบิวิชมาก่อนและบิวิชเองก็ยังมีบุคลิกหน้าตาดี รวมถึงการที่แป้วแหวนมักจะ แสดงออกถึงความรักความศรัทธาต่อบิวิชด้วยความซื่อและความบริสุทธิ์ใจ ทำให้เพิ่มบุญหวาด ระแวงและคิดมาก เขาผลอทำร้ายแป้วแหวนด้วยบทรักอันรุนแรงเสมอ นอกจากนั้นความรัก และความหวาดระแวงของเขายังเห็นได้จากการที่เขาไม่ยอมให้มีการรักษาอาการทางสมองของ แป้วแหวนเท่าใดนัก เพราะกลัวว่าเมื่อแป้วแหวนหายแล้วเธอจะไม่เหมือนเดิมและเขาอาจจะต้อง สูญเสียเธอไป

เมื่อแป้วแหวนหายเป็นปกติและเริ่มแสดงออกถึงความต้องการต่างๆ กล้าพูดกล้า เปิดเผยความในใจ ทำให้เพิ่มบุญตัดสินใจรักษาอาการติดเหล้าของตัวเอง เพราะนอกจากจะ สงสารแป้วแหวนแล้ว ยังเป็นด้วยเหตุผลตามที่เขากล่าวกับบิวิชว่า

"ผมตัดสินใจเข้าโรงพยาบาล แต่ยังไม่รับรองว่าจะอดไปได้ตลอดชีวิตหรือเปล่า! ต่อไปมันอยู่ที่เงื่อนไขของชีวิต ไร่ที่ตกลงใจนะ ไม่ใช่อะไรหรอก มาคิดๆดูว่าคนที่ เกิดมาไม่สมบูรณ์ยังกระเสือกกระสนอยากอยู่อย่างคนสมบูรณ์ ไร่เราเองเกิด ้อย่างสมบูรณ์แท้ๆ" (986)

นั่นหมายถึงการเห็นคุณค่าของความพยายามที่จะนำตนไปสู่ความมีคุณค่าของชีวิต โดยไม่ยอมแพ้ต่อการกำหนดของโชคชะตาหรือระบบสังคม

2.3.2 ลักษณะนิสัย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เพิ่มบุญถูกพ่อแม่บังคับและเคี่ยวเข็ญให้เรียนหนังสืออย่างหนัก ความเครียดจากการถูกพ่อแม่บังคับนี้เอง ทำให้เพิ่มบุญมีลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นคนขวางโลก พุดจาก้าวร้าว เอะอะโงงผางและต่อต้านสังคม นอกจากนั้น ความเครียดทำให้เขาหันหน้าเข้าหาเหล้า ทำให้ความก้าวร้าวขวางโลกที่มีอยู่แล้วเพิ่มมากขึ้น ซึ่งตรงกันข้ามกับจริตชาติที่ถึงแม้จะตกอยู่ในสภาพของการถูกบังคับเข้มนวดเหมือนกัน แต่จริตชาติเป็นคนสุภาพอ่อนน้อม และเก็บกดอดทนไม่เปิดเผยโงงผางอย่างเพิ่มบุญ ทั้งนี้ อาจจะเพราะนอกจากจริตชาติจะมีความอดทนสูงแล้ว เขายังไม่อยู่ในสภาพหรือโอกาสที่จะแสดงออกได้อย่างเพิ่มบุญ เพิ่มบุญนั้นนอกจากหน้าที่การงานจะอยู่ในตำแหน่งสูงในธนาคารที่มีบิดามีหุ้นส่วนใหญ่แล้ว นิสัยส่วนตัวประกอบกับการอยู่ในฐานะที่สามารถทำได้นี้เอง ทำให้เขาแสดงออกได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวใคร

แม้เพิ่มบุญกับจริตชาติซึ่งตกอยู่ในสภาพของการถูกบังคับเคี่ยวเข็ญคล้ายคลึงกัน จะมีลักษณะนิสัยที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แต่ก็มีลักษณะนิสัยบางอย่างที่เหมือนกัน ได้แก่ การขาดความมั่นใจในตนเอง ชรินชาตินั้นเห็นได้จากอาการงัดเลหรือการไม่กล้าตัดสินใจ ส่วนเพิ่มบุญนั้นแม้ภายนอกจะพุดจาโงงผาง เอะอะโวยวายไม่เกรงใจใคร แต่ในส่วนตัวแล้วเพิ่มบุญเป็นคนไม่มีความมั่นใจในตนเองนัก เห็นได้จากการที่เขาเป็นคนชอบหวาดระแวงและหึงหวงแป้วแห้วมากเกินไป แม้จะเป็นไปได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะแป้วแห้วมีความสวยงามซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจให้เพศตรงข้ามเกิดความสนใจ หรือเป็นเพราะความคิดที่ว่าแป้วแห้วโง่ ซื่อ อาจจะทำให้เธอถูกหลอกหรือถูกข่มเหงรังแกได้ แต่ส่วนหนึ่งก็เกิดจากความไม่มั่นใจในตัวเองของเพิ่มบุญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการที่เขามีหน้าตาบุคลิกหรือลักษณะที่ผู้หญิงไม่ชอบ หรือความเป็นคนขี้เหล้าเมายา หรือการที่เพิ่มบุญไม่ต้องการให้มีการรักษาแป้วแห้วในตอนแรกด้วยเหตุผลว่า "...กลัวว่าอาจจะสูญเสียแป้วแห้วไปพร้อมกับความรู้คิดของหล่อน..." (971) ก็แสดงให้เห็นถึงการขาดความมั่นใจในตนเองของเพิ่มบุญได้อย่างดี

เพิ่มบุญชอบผู้หญิงโง่ ทั้งๆที่เขาเองเป็นคนฉลาดปราดเปรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโง่แบบแป้วแห้ว คือชื่อ ไร่เตียงสา ไม่พุดมาก ไม่มีความคิดเห็น รู้และยอมรับว่าตนเองโง่ซึ่งเป็นลักษณะของภรรยาในทัศนคติของเขาพอดี คือ "...ฉันต้องการผู้หญิงเอามาเป็นเมียจริงๆ ไม่ใช่ นาย ไม่ใช่แม่ ไม่ใช่หุ้นส่วนธุรกิจ แล้วก็ไม่ใช่เลขาหรือที่ปรึกษา ฉันเกลียดผู้หญิงอีแรดแจ๊คแจ๊ค เกลียดผู้หญิงอวดฉลาด อวดดี ทำเป็นไม่จ้อผู้ชาย..." (646)

การที่เพิ่มบุญชอบผู้หญิงโง่ ชื่อ ไร่ปากเสียงซึ่งขัดแย้งกับสภาพสังคมและทัศนคติของผู้ชายส่วนใหญ่ในปัจจุบัน อาจจะเป็นเพราะว่าตลอดเวลาที่ผ่านมา เพิ่มบุญต้องอยู่ในกรอบ

และระเบียบกฎเกณฑ์ รอบตัวมีแต่คนฉลาดปราดเปรื่อง เขาไม่อยากจะตกอยู่ในภาวะหรือสภาพของการถูกบงการหรือถูกชี้แนะอะไรอีก ประกอบกับเขาเป็นคนเอาแต่ใจและอวดตาสอง ไม่อยากให้ใครมาใช้อำนาจเหนือ นอกจากนั้นความคิดของเขาที่ว่าผู้ชายที่ยอมให้ผู้หญิงมาใช้อำนาจเหนือ นั้นเป็นคนน่าสมเพช ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เขาชอบผู้หญิงโง่ ดังที่เขาพูดถึงดวงลักษณ์และขรินชาติว่า

“แม้ว่าเป็นอยู่อย่างนี้นะดีแล้ว น่ารักดีแล้ว อย่าไปเอาอย่างคนอื่น ถึงยายตวงก็เถอะ มันเป็นคนอวดดี อวดวิเศษเหมือนกัน สงสารนายรินฉิบหาย อยู่ดี ๆ กลายเป็นควายให้ยายตวงมันสนตะพาย นายรินนะ ควาย ควายซัดๆ ผู้ชายที่ยอมให้ผู้หญิงสนตะพายนะเป็นควาย” (647)

ความกดดันจากการถูกบังคับเคี่ยวเข็ญทำให้เพิ่มบุญต่อด้านสังคม กฎระเบียบและธรรมเนียมต่างๆ เช่นเมื่อพิศมพุดถึงฤกษ์ยามวันแต่งงาน เพิ่มบุญก็ซัดว่า “ทำไมจะต้องมีฤกษ์ยาม ยุ่งยากเปล่าๆ ผมไม่เคยเชื่อถือฤกษ์ยาม แต่งมันอาทิตย์หน้าหมดเรื่อง...” (667) หรือเมื่อถึงเวลาจะรดน้ำแต่งงานเพิ่มบุญก็ว่า

“รดทำไมกัน ใครต่อใครก็ไม่รู้ ต้องไปนั่งพนมมือไหว้ เมื่อยจะตายโหง ไม่เห็นสลักสำคัญอะไร ไม่มีความหมายอะไร เรื่องของพวงของพราหมณ์เขาไม่ใช่เรื่องของชาวบ้าน ...อ้าวไม่เอา” (711)

หรือ

“เบ็จะตายโหง ใครมาก็ต้องยกมือไหว้ ไฉ่ค้ำบับ เข็ญควับ ขอบคุณควับ นะจะเป็นผัวเมียกันทั้งที่ต้องให้มันเอ็กเกริก เอะอะกรียวกราวกันไปทั้งเมืองด้วย” (731)

การตกเป็นทาสของสุราจนถึงขั้นพิษสุราเรื้อรัง ทำให้วิเคราะห์ได้ว่านอกจากเขาจะไม่มีความอดทนและไม่รู้จักแก้ปัญหาแล้ว ยังเป็นการประชดพ่อแม่ ตัวเอง และสังคมอีกด้วย ทั้งนี้เพราะเขารู้ดีว่า การที่พ่อแม่บังคับเคี่ยวเข็ญให้เขาเรียนอย่างหนักนั้นก็เพื่อให้เขาได้เข้าไปสู่จุดสูงสุดตามค่านิยมของสังคม ดังที่เขาพูดก่อนเข้าโรงพยาบาลรักษาโรคพิษสุราเรื้อรังว่า

“...เพราะพ่อแม่เขาเห็นเราเป็นเด็กวิเศษเกินไป แต่จะโทษเขาก็ไม่ได้ สังคมอย่างทุกวันนี้ ใครก็ต้องพยายามให้ลูกแข่งกับคนอื่น พ่อแม่คนไหนบ้างจะไม่อยากให้ลูกเป็นดอกเตอร์เป็นมันสมอง”

เขาหยุดแค้นหัวเราะ

“กฎเกณฑ์ของสังคมทุกวันนี้มันบังคับ...” (986)

แม้ว่าเพิ่มบุญต้องตกเป็นทาสของค่านิยมของสังคม เขาก็สามารถปรับตัวหรือแก้ปัญหาได้เมื่อสำนึกในศักยภาพที่จะทำให้ตัวเองดีขึ้น ความสำนึกนี้ย่อมมาจากอำนาจของความรักที่ภรรยาและเขามีต่อกันนั่นเอง

2.4 ปวีช

2.4.1 บทบาท

ปวีชเป็นตัวละครที่มีบทบาทเด่นและน่าสนใจ เป็นตัวละครที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตัวละครเอกอย่างแนบแนวมกอบมากที่สุดในชุด นอกจากนั้น ปวีชยังน่าสนใจตรงที่เขามีความเป็น “ตุ๊กตา” น้อยกว่าตัวละครระดับเดียวกันอย่างชรินทร์ชาติและเพิ่มบุญอย่างเห็นได้ชัด

ปวีชเกิดในครอบครัวของนักธุรกิจระดับกลางที่ถืบตัวจนมีฐานะร่ำรวย ประवालและนวลวรรณผู้เป็นพ่อแม่มีได้เข้มงวดกวดขันเขาอย่างพ่อแม่ชรินทร์ชาติและเพิ่มบุญ แต่กลับเลี้ยงดูเขาอย่างตามใจและให้อิสระเต็มที่ ความคะนองและการเลี้ยงดูอย่างตามใจและให้อิสระดังกล่าวเป็นเหตุให้เขาซบถไปชนพ่อแม่ของแอมวรวดีเสียชีวิตและแอมวรวดีต้องเกิดมาในสภาพคล้ายเด็กปัญญาอ่อนจนต้องตกเป็นภาระของนวลวรรณให้ต้องอุปการะเลี้ยงดู

ปวีชเป็นผู้ชายคนแรกและคนเดียวที่แอมวรวดีรัก เคารพและศรัทธาอย่างลึกซึ้งไม่เคยเปลี่ยนแปลงแม้เมื่อเธอแต่งงานกับเพิ่มบุญไปแล้ว เป็นความรู้สึกรักที่แตกต่างจากรักเพิ่มบุญกับปวีชนั้น “...หล่อนรักเขา หล่อนไม่เคยมีพ่อ ไม่มีผู้ชายคนไหนให้ความอบอุ่นอย่างพ่อ” (917) ความรู้สึกของแอมวรวดีต่อปวีชจึงเป็นความรู้สึกของลูกสาวที่มีต่อพ่อนั่นเอง ทั้งนี้เกิดจากความเอื้ออาทรของปวีช จากการปกป้องเธอให้พ้นจากอารมณ์ร้ายของมารดาของเขา และจากการสัมผัสที่สร้างความรู้สึกอบอุ่นใจแม้เขาจะมีได้เจตนาหรือตั้งใจให้เป็นดังนั้นก็ตาม

ปวีชมิได้รักแอมวรวดี นับวันเขายิ่งรำคาญเธอเพราะเธอมักแสดงออกถึงความรู้สึกผูกพันที่มีต่อเขาอย่างเปิดเผยมากขึ้นทุกที นอกจากนั้นเขาเคยหวังผลประโยชน์ในทางธุรกิจจากการคบหากับเพิ่มบุญ ดังนั้นเมื่อพิศมตต้องการให้แอมวรวดีแต่งงานกับเพิ่มบุญ จึงเป็นโอกาสของปวีชทันที ดังความบรรยายว่า

ปวีชรู้สึกว่าโอกาสบางสิ่งบางอย่างที่เขาเคยหวังๆเอาไว้ถูกหยิบยื่นมาหา ทำให้เกิดความพอใจถึงสองชั้น เขาอยากเอาใจเพิ่มบุญอยู่แล้ว หากเป็นความ

ประสงค์ของพิศมด้วยก็ยิ่งเป็นการดี ที่สำคัญก็คือเขาอยาก “ปลด” แป้วแห้ว ออกไปให้พ้นรำคาญเสียที ก่อนที่หล่อนจะพัวพันจุ่มจ้านกับเขามากยิ่งขึ้น (614)

นี่เป็นเหตุผลสำคัญที่เขาสนับสนุนให้เธอแต่งงานกับเพิ่มบุญ ซึ่งเขารู้สึกพอใจว่าซีเหล้า เมายาและโมโหร้ายเพียงใด อย่างไรก็ตาม เมื่อแป้วแห้วมีความสุขพอสมควรในชีวิตแต่งงาน ปวิขได้ทำตนเป็นมิตรที่ดีกับเพิ่มบุญและแป้วแห้วโดยคล้ายจะชดเชยบาปของเขาที่เคยกระทำต่อเธอ โดยเฉพาะการเป็นต้นเหตุให้แป้วแห้วต้องเกิดมาอย่างผิดปกติและกำพร้าพ่อแม่

ปวิขเป็นผู้ชายที่มีเสน่ห์ บุคลิกดีมีความมั่นใจในตนเองและมีความเป็นผู้นำ เขาจึงมักมีอิทธิพลเหนือจิตใจผู้อื่น นอกจากกับสตรีแล้ว แม้แต่ผู้ชายด้วยกันเช่นเพิ่มบุญก็ต้องยอมเชื่อฟังเขา ทั้งๆที่เพิ่มบุญไม่เคยกลัวหรือยอมให้กับใคร หรือขรินชาติเองก็ยิ่งรู้สึกว่าด้อยกว่าเขา ทั้งๆที่ตนมีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปวิข ดังที่เขาพูดกับปวิขว่า “ผมอิจฉาคุณจัง” ... “อิจฉาหลายอย่าง ขอโทษนะครับ คุณปวิขไม่ใช่คนเรียนเก่งอะไรหนักหนา แต่ก็ทำงานได้ดี ชีวิตก็สุขสบายเรื่อยๆไม่เป็นอย่างผมอย่างที่เพิ่ม” (984)

ปวิขมีความสำเร็จในหน้าที่การงานไม่น้อยไปกว่าขรินชาติและเพิ่มบุญ ทั้งใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ไม่ตกอยู่ในอาณาตติใคร เขามีความเป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผลและความคิดความอ่าน แม้ในวัยเด็กเขาค่อนข้างเกเรเหลวไหลเนื่องจากถูกพ่อแม่ตามใจมากเกินไป อาจเป็นเพราะต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยตัวเองเมื่อไปศึกษาที่ต่างประเทศ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็คิดได้ดังที่เขาตอบขรินชาติว่า “ผมเพิ่งรู้สึกตัวได้คิดเอาตอนอายุสัก 20-21” (984)

ปวิขเป็นคนใช้เหตุผลมากกว่าปล่อยตัวตามอารมณ์ จึงไม่ยอมสานความสัมพันธ์กับดวงลักษณ์ ทั้งๆที่ดวงลักษณ์เองเสนอตัวให้เขาตลอดเวลา ทั้งมารดาของเขาก็สนับสนุนตั้งแต่ที่ดวงลักษณ์ยังไม่ได้หย่าขาดจากขรินชาติ แต่เขาก็มิได้คล้อยตาม ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลายประการด้วยกันคือ นอกจากดวงลักษณ์จะเป็นภรรยาของขรินชาติแล้ว เขาเองก็ได้ประทับใจดวงลักษณ์มากนัก ความร่ำรวยเป็นสาวสังคมชั้นสูงของเธอมิได้ทำให้ปวิขตื่นเต้นจนยอมทำตัวตกต่ำขนาดจะถูกประณามว่าผิดศีลธรรม กล่าวได้ว่าปวิขมีวุฒิภาวะพอที่จะควบคุมตัวเองได้ ดังที่เขาตรวจวันที่จะล่วงเกินแป้วแห้วแม้มีโอกาส

2.4.2 ลักษณะนิสัย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า ปวิขได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างตามใจและให้อิสระในครอบครัวฐานะดี ดังนั้น ในตอนเด็กเขาจึงเป็นเด็กค่อนข้างเกเรเหลวไหล ไม่สนใจเรียน เนื่องจากพ่อแม่ไม่ได้บังคับเข้มงวด แต่เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ปวิขสำนึกตัวได้และเรียนจนจบปริญญาโท

จากต่างประเทศกลับมารับช่วงธุรกิจต่อจากบิดามารดา เขาสามารถทำงานได้ดี มีธุรกิจเป็นของตนเองและใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

ปวิชเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เขาได้รับการเลี้ยงดูอย่างอิสระเสรีมาตั้งแต่เด็ก เขาไม่ได้ถูกเคี่ยวเข็ญให้เรียนหนังสือหรือถูกพ่อแม่หวังจะให้เป็น "หนึ่ง" อย่างเพิ่มบุญและชรินชาติ ปวิชจึงเป็นคนมองโลกในแง่ดี ร่าเริงและเป็นตัวของตัวเอง เขาเป็นคนเดียวที่ทำให้เพิ่มบุญยอมเชื่อฟังและอ่อนลงได้ ด้วยบุคลิกความเป็นคนเชื่อมั่นและเข้มแข็ง มีลักษณะความเป็นผู้นำของเขา

ปวิชเป็นคนรับผิดชอบ ทั้งในเรื่องส่วนตัวและหน้าที่การงาน ในเรื่องส่วนตัวจะเห็นได้ว่า เขาไม่เคยลืมนึกว่าเขาเป็นต้นเหตุให้แป้วแห้วต้องเกิดมาอย่างคนผิดปกติและกำพร้าพ่อแม่ ดังที่เขาพูดกับนวลวรรณว่า "...ผมควรมีส่วนเป็นเจ้าของอนาคตเด็กคนนี้..." (324) เขาจึงพาแป้วแห้วไปทำงาน ได้รู้จักกับพิศมและได้แต่งงานกับเพิ่มบุญ แต่การกระทำดังกล่าว ยังไม่ได้ทำให้ปวิชรู้สึกปลดปล่อยบาปที่อยู่ใใจ มิหนำซ้ำกลับมีความไม่สบายใจ เนื่องจากรู้ตัวว่าการกระทำข้างต้นมีความเห็นแก่ตัวแฝงอยู่ จนกระทั่งเขาได้แนะนำให้เพิ่มบุญรักษาอาการผิดปกติทางสมองของแป้วแห้วจนเธอหายเป็นปกติแล้ว ปวิชจึงได้รู้สึกดังที่กล่าวกับชรินชาติว่า "ผมถึงได้รู้สึกว่าผมเพิ่งจะปลดปล่อยบาปที่หนักอยู่ใใจตลอดเวลาเกี่ยวกับแป้ว..." (990)

ปวิชเป็นคนที่อยู่ในโลกยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม เขาไม่ใช่คนชื่อไม่ทันคนแต่ก็ไม่ใช่คนเลวร้าย การที่เขาให้แป้วแห้วไปทำงานในโรงแรมที่ปัญญาเพื่อนของเขาทำงานอยู่ ก็มีจุดประสงค์ทางธุรกิจดังที่เขาบอกกับนวลวรรณว่า "...อยากให้มันเป็นสะพานทอดถึงอามัน คุณปัญญาจะเขากำลึงใหญ่อยู่ในวงการธนาคาร ตอนนี้อยู่ไม่รู้จะรวยยังงั้น เห็นว่าแอบไปลงทุนอะไรไว้ในนิวยอร์กก็ไม่รู้..." (331) เมื่อเขาได้รู้จักกับปัญญาและเพิ่มบุญและสนับสนุนให้แป้วแห้วแต่งงานกับเพิ่มบุญ เพราะว่า "...เขาอยากเอาใจเพิ่มบุญอยู่แล้ว..." (614) เขาก็ยังให้ความสำคัญที่จริงใจกับเพิ่มบุญ แต่ปวิชก็ไม่สบายใจนัก เพราะ "...เขารู้จักนิสัยใจคอเพิ่มบุญดี จากการเที่ยวด้วยกันมาทุกแห่ง และทุกจุดอันเป็นความปรารถนาของผู้ชาย" (748) ทำให้เขาอดเป็นห่วงและรู้สึกผิดไม่ได้ "รู้สึกเหมือนกันว่า เขาเป็นผู้มีส่วนส่งเสริมเข้าไปในปากเสืออย่างไรอย่างนั้น" (748) แสดงให้เห็นถึงความเป็นคนมีมโนธรรมของปวิชได้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้น ความรู้สึกผิดและความละอายใจต่อความคิดและการกระทำต่อแป้วแห้วทั้งของตนเองและของนวลวรรณผู้เป็นมารดาที่รบกวนจิตใจเขาตลอดเวลา เช่นในกรณีที่นวลวรรณมีท่าทีที่จะไม่ยอมคืนเงินค่าสินสอดจำนวนเก้าแสนเก้าหมื่นเศษให้แก่แป้วแห้ว การได้เห็นแป้วแห้วแสดงความบริสุทธิ์ใจและความนับถือที่แป้วแห้วมีต่อมารดาของเขา ก็ยิ่งทำให้เขาอาย "...ไม่ใช่อายคน ทว่าอายใจ" (728) นอกจากนั้น ความมีคุณธรรมของเขายังเห็นได้

จากการที่เขารู้ว่าควรจะคบหากับดวงลักษณ์ในระดับไหน ดังที่เขาพูดกับชินชาติว่า "...ชีวิตผมผ่านและคบผู้หญิงมามากต่อมาก ผมจัดผู้หญิงถูกว่าใครควรจะเป็นแค่เพื่อน แล้วผมควรจะมีความสัมพันธ์กับคนไหนแค่ไหน" (924)

ปวิรมีข้อที่น่าชื่นชมยกของอีกข้อหนึ่งคือ การที่เขาไม่เห็นแก่ได้และหยิ่งในศักดิ์ศรี เห็นได้จากกรที่เขาขอร้องให้นวลวรรณคืนเงินคืนตลอดจำนวนแก้แค้นบาทแก่แป้วแห้ว และในกรณีที่เขาไม่ได้คล้อยตามมารดาที่พูดจาเกลี้ยกล่อมให้เขาสร้างความสัมพันธ์กับดวงลักษณ์ หรือการที่ดวงลักษณ์เองก็แสดงออกอย่างเปิดเผยว่ารักชอบเขา แต่เขาก็มิได้ฉวยโอกาสเอาดวงลักษณ์มาเป็นบันไดให้ตนเองก้าวไปสู่ความสำเร็จ ทั้งที่ดวงลักษณ์เป็นบุตรสาวของปัญญา เจ้าของธุรกิจร้อยล้านและเป็นน้องสาวของเพิ่มบุญที่ธุรกิจของเขาอาศัยเครดิตของเพิ่มบุญอยู่ ความสำเร็จบนความสามารถของตนเอง ความมั่นใจและความเป็นตัวของตัวเองให้ปวิรมีสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เขามีได้ตกอยู่ในอาณัติใครอย่างชินชาติ มิได้ตกอยู่ในความทุกข์ทรมานเพราะหลักหนีปัญหาอย่างเพิ่มบุญ นับเป็นการมีชีวิตอยู่อย่างไม่เพ้อฝันพล้ำด้วยสติปัญญาอย่างปกติ ด้วยสัญจรธรรมที่เขากล่าวว่า "...อะไรทั้งหลายแหล่ มันอยู่ที่ตัวเราเอง..." (984)

2.5 โชติรส

2.5.1 บทบาท

โชติรสเป็นตัวประกอบที่มีบทบาทเด่นน่าสนใจ ความเป็นคนเคร่งเครียดดูเหมือนไร้หัวใจ เห็นความทุกข์ของคนอื่นเป็นความสุขและความสะใจนั้น ทำให้น่าสนใจวิเคราะห์ว่าเป็นเพราะอะไร

โชติรสหรือคุณยายเล็กมีชีวิตที่น่าสงสาร เป็นเด็กกำพร้าที่ยายของชายาแม่ของชินชาติไปขอมมาจากโรงพยาบาลมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมตั้งแต่โชติรสยังเป็นทารก

เมื่อโชติรสเป็นสาวได้แต่งงานกับชาวอเมริกันและย้ายไปอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาสามีขอย่าเพราะไม่มีลูก ชีวิตที่วุ่นแหว่และขาดความรักมาตั้งแต่วัยเด็ก ทำให้เธอยึดชินชาติไว้เป็นของตนเองอย่างเต็มที่และพยายามหวังเห็นวชิรชาติไว้ดังที่กล่าวไว้ว่า

"ตลอดชีวิต ฉันเคยแต่ถูกทอดทิ้ง ที่ยอมเลี้ยงและอุปการะนายชินมากก็เพราะคิดว่าจะได้ฝากผีฝากไข้ด้วย เพราะฉะนั้น สิ่งที่ฉันต้องการก็คือ ความรักความห่วงใยจากนายชิน" (612)

โชติรสไม่ชอบครอบครัวของพิศม โดยเฉพาะลูกชายหญิง 2 คนคือ เพิ่มบุญและดวงลักษณ์ แม้ว่าเป็นญาติแต่โชติรสก็ไม่เคยนับญาติซ้ำยังดูถูกอีกด้วย เพิ่มบุญนั้น โชติรสกลัวความบ้ำระห่ำและกลัวว่าจะพาขรินชาติไปเสียผู้เสียคน ทั้งยังกลัวว่าเพิ่มบุญจะสอนให้ขรินชาติกระด้างกระเดื่องต่อตน ส่วนดวงลักษณ์ซึ่งเป็นผู้หญิงนั้น โชติรสยิ่งกลัวและพยายามขัดขวางทุกวิถีทางแต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ ดวงลักษณ์สามารถพาตัวขรินชาติไปเที่ยวและนอนค้างข้างข้างแรมซ้ำยังพูดให้โชติรสเจ็บใจที่พ่ายแพ้

อาจจะเป็นเพราะความรู้สึกเป็นเจ้าของที่ยังมีอยู่ตลอดเวลา และความรู้สึกอีกจำไม่อยากจะเห็นขรินชาติและดวงลักษณ์มีความสุข ประกอบกับการอยากเอาชนะดวงลักษณ์ ทำให้โชติรสไม่ยอมให้ขรินชาติและดวงลักษณ์ใช้ชีวิตสามีภรรยาตามลำพังและได้ใช้ชีวิตส่วนตัวอย่างอิสระ โชติรสยังคงตามมายุ่งเกี่ยวเจ้าที่เจ้าการชีวิตของขรินชาติและยังเลยมาที่ดวงลักษณ์จนดวงลักษณ์หมดความอดทน

ขรินชาติจึงไม่ผิดอะไรกับเครื่องระบายอารมณ์และความกดดันต่างๆของโชติรส เมื่อดวงลักษณ์ขอร้องและขรินชาติกลับสหรัฐอเมริกากับเธอ จึงนับเป็นชัยชนะครั้งแรกของโชติรส

2.5.2 ลักษณะนิสัย

โชติรสเป็นคนมีปมด้อยเนื่องจากขาดความรัก ผู้แต่งได้ชี้ว่าตัวละครนี้ก็มีสถานะเหมือนตุ๊กตา ดังคำบรรยายว่า

หล่อนเป็นลูกเลี้ยงของคุณยายของชายา ซึ่งบังเอิญเข้าไปโรงพยาบาลแล้วเห็นหล่อนเข้าที่แผนกเด็กอนาถาในโรงพยาบาลรัฐแห่งนั้น เขาเห็นหล่อนน่ารักเหมือนตุ๊กตาจึงขอเอาไปเลี้ยง 'เล่น' แม้จะส่งเสียให้หล่อนเรียนแต่ฐานะของแม่เลี้ยงก็ไม่มั่งคั่งพอที่จะให้หล่อนเรียนสูงดังที่หล่อนทะเยอทะยาน

ตลอดเวลาตั้งแต่หล่อนย่างเข้าสู่วัยรุ่น หล่อนรู้สึกโดดเดี่ยว ไม่เคยคิดว่าตัวเองเป็นของใคร ทั้งไม่เคยมีใครที่หล่อนรู้สึกว่าเป็นของหล่อน

ชีวิตหล่อนเหมือนตุ๊กตา ซึ่งเคราะห์ร้ายปั้นขึ้นมา ไม่มีพ่อไม่มีแม่ไม่มีเครือญาติสายโลหิตเดียวกัน

จนกระทั่งแต่งงาน หล่อนมีความสุขอยู่เพียงพักเดียว ผู้หญิงอื่นก็พากเขาไปจากหล่อน เพราะหล่อนมีลูกไม่ได้แต่ผู้หญิงคนนั้นมีได้ (569-570)

ประสบการณ์ของโชติรสจึงเป็นประสบการณ์ที่ล้วนแต่สะสมความทุกข์และความขมขื่น เธอไม่เคยรู้สึกว่าเธอเป็นเจ้าของใครและใครเป็นเจ้าของเธออย่างแท้จริง ตลอดชีวิตของโชติรสจึงมีแต่ความเหงาและความโดดเดี่ยว

ชีวิตของโชติรสเริ่มมีความหมายขึ้นอีกครั้ง เมื่อขรินชาติเดินทางจากเมืองไทยมาพักอาศัยอยู่ด้วย โชติรสเริ่มมีความรู้สึกเป็นเจ้าของขรินชาติทันทีที่ยอมรับเขาเป็นลูกบุญธรรมเพื่อให้ใช้สกุลบราวน์อันเป็นสกุลของอดีตสามี ยิ่งขรินชาติอยู่กับเธอนานวันเข้าเธอก็ยิ่งทุ่มเทใจทุ่มเทความรัก ประกอบกับอุปนิสัยของขรินชาติที่เป็นคนหัวอ่อน โชติรสก็ยิ่งรู้สึกเป็นเจ้าของและห่วงแหนเขามากยิ่งขึ้น ดังคำบรรยายว่า

หล่อนไม่อาจมีลูกได้ ทั้ๆที่ต้องการมีเป็นอย่างยิ่ง เมื่อรับขรินชาติเป็นลูกบุญธรรม หล่อนก็ทุ่มเทใจทุ่มเทความรู้สึกผูกพันว่าเธอเป็นสิทธิ์ของหล่อน แม้ว่าจะมีบิดามารดาอยู่ทางเมืองไทย โชติรสเกิดความห่วงแหนเขา กัดกินเขา จากความสัมพันธ์กับเพื่อนหญิงและแม้แต่เพื่อนชายด้วยกัน เพราะเกรงว่าคนอื่นจะดึงเขาไปเสียจากหล่อน (567)

โชติรสไม่ได้ห่วงแหนเฉพาะตัวขรินชาติ แต่ห่วงแหนความรู้สึกของเขาด้วย โชติรสกลัวว่าขรินชาติจะรักใคร่ยิ่งกว่าเธอ “บางครั้งหล่อนเคยอิจฉา แม้แต่เวลาที่ขรินชาติพูดจาแสดงความรักและคิดถึงแม่แท้ๆของเธอเองด้วยซ้ำไป” (271)

อาจกล่าวได้ว่า โชติรสฉวยโอกาสที่ขรินชาติต้องการที่พึ่ง แต่เธอได้เรียกร้องเอาจากเขาอย่างเห็นแก่ตัว ดังที่ผู้แต่งบรรยายว่า “ความห่วงแหนของหล่อน ไม่เหมือนแม่ห่วงลูก เพราะหล่อนไม่ใช่แม่และไม่เคยเป็น ไม่รู้จักความรักระหว่างแม่กับลูก ความห่วงแหนนั้นจึงออกจะเป็นความเห็นแก่ตัว” (568)

ดังนั้น ความรักของโชติรสต่อขรินชาติจึงไม่ใช่ความรักที่อ่อนโยนหรือหวังดี แต่เป็นความรักที่ต้องการครอบครองเป็นเจ้าของและต้องการยึดความรักนั้นเอาไว้ โดยลืมนึกว่ามนุษย์นั้นมีชีวิตจิตใจมิใช่ตุ๊กตาที่จะครอบครองเอาไว้ตามใจตน

ความเป็นคนที่ไม่เคยได้รับความรักอย่างแท้จริงจากใคร ทำให้โชติรสขมขื่นกับชีวิตและมองโลกในแง่ร้าย ความกดดันที่ได้รับมาตลอดชีวิตของโชติรสมักถูกระบายออกมาด้วยวาจาที่เผ็ดร้อนเชือดเฉือน ถากถางและประชดประชัน โชติรสไม่เคยคำนึงถึงจิตใจคนฟัง ดูเหมือนว่าหากเธอสามารถพูดให้คนฟังเจ็บปวดเท่าใดเธอก็ยิ่งมีความสุข ดังเช่นบทสนทนาระหว่างโชติรสกับชายาเมื่อโชติรสกับขรินชาติกลับมาเมืองไทยภายหลังที่แต่งงานกับดวงลักษณ์ เมื่อรู้ว่าพินิต

อยู่ในห้องนอน ไชติรสก็กล่าวแดกดันว่า “ไม่ได้ยิน นอนอะไรกัน เสียงเม็ยออกเอะอะ ไม่ได้ยิน
ช้อ นอนห้องแอร์ มีน้ำละ สบายกันแบบนี้ถึงไม่มีเงินส่งลูกชาย ต้องเที่ยวฝากคนโน้นคนนี่”

(828)

นอกจากนี้ การได้เห็นความทุกข์ความล้มเหลวของคนอื่น ก็ยังเป็นความสะใจของ
ไชติรส ดังบทสนทนาของไชติรสกับชายา เมื่อกล่าวถึงพูนดวงและลูกคนอื่นๆของพิศลม

“ช่างมีลูกได้ละเอียดดีเหลือเกินนะ” ไชติรสพูดเรียบๆ

“บ้านหนึ่ง บ็องคนหนึ่ง ลูกสาวก็บ้าปิ่นเจ้าชู้” (845)

ไชติรสจะมีความทุกข์และเจ็บปวดในใจทุกครั้งที่เห็นคนอื่นมีความสุขความสมหวัง
เธออิจฉาแม้กระทั่งขรินชาติ เมื่อขรินชาติแต่งงาน นอกจากไชติรสจะกลัวว่าขรินชาติจะทิ้งเธอไป
แล้ว ความรู้สึกส่วนหนึ่งยังอิจฉาที่เรามีความสุข

ในชีวิตไชติรสจึงไม่เคยมีความสุขความสมหวัง เธอมีแต่ความทุกข์ เป็นความทุกข์ที่
เกิดจากใจของตัวเอง กล่าวคือไม่ยอมทำใจให้ยอมรับความจริง มีจิตใจอิจฉาวิษยาทะเยอทะยาน
เมื่อไม่สมหวังก็เคียดแค้นหมกมุ่น ไชติรสจึงเป็นตัวละครที่ฝังใจอยู่กับความขมขื่นที่ต้องตกเป็น
ตุ๊กตาของผู้เลี้ยงดูซึ่งอาจจะไม่ได้ให้ความรักอย่างเพียงพอ แต่ในเมื่อเธอยอมให้ความเคียดแค้น
ในโชคชะตาและความขาดในอดีตอยู่เหนือความเมตตาและความถูกต้องชอบธรรม ไชติรสก็จะ
ต้องตกอยู่ในห้วงทุกข์ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด

2.6 พินิตและชายา

2.6.1 บทบาท

พินิตและชายาเป็นตัวแทนของพ่อแม่ที่ตั้งความหวังทุกอย่างไว้ที่ลูก โดยหวังให้ลูก
ประสบความสำเร็จทั้งฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม พินิตและชายาบังคับเคี่ยวเข็ญให้ลูกเรียน
หนังสืออย่างหนัก เพื่อความสำเร็จในอนาคต ตามที่พินิตบอกกับขรินชาติ

“การเรียนหนังสือสูงๆเท่านั้น ที่จะทำให้ลูกก้าวขึ้นเทียมหน้าเทียมตาผู้อื่น ไม่
ว่าลูกจะทำงานเอกชนหรือราชการ ถ้าลูกเรียนไม่เก่ง ก็อกนก็กได้แค่ปริญญาตรี
ลูกจะถูกคนอื่นข่มหัว”

“...ทุกวันนี้ต้องแข่งขันกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะอะไร จะทำงานจะเรียน จะเล่น ก็ดู
อย่างที่ชาติไปเข้าโรงเรียนชาติยังต้องสอบแข่งขันกับคนอื่น เพราะฉะนั้นพ่อกับ
แม่ถึงต้องพยายามทำให้ชาติเก่งจะได้ไม่แพ้เขา” (59-60)

พินิตเน้นเสมอว่า "จะได้ไม่แพ้เขา" ทั้งนี้เพราะเขามีความกดดันจากความผิดหวังในชีวิตของตน เขาจึงฝากความหวังไว้ที่ลูก เขาอยากให้ชรินชาติสมบูรณ์แบบที่สุด "...ที่ไม่อยากมีลูกเพียงสักแต่ว่ามี ก็อยากให้ลูกเพชรเลิศที่สุด" (60)

อาจจะเป็นเพราะพินิตและชายาเปรียบเทียบกับผู้ที่เหนือกว่า ไม่ว่าจะในด้านเศรษฐกิจ ชื่อเสียงเกียรติยศและความสำเร็จในหน้าที่การงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาและพิศมซึ่งเป็นญาติกัน ปัญญาและพิศมมีทุกอย่างเหนือกว่าพินิตและชายา ความแตกต่างอย่างชัดเจนเช่นนี้ หมายความว่า "ครอบครัวของเขาพ่ายแพ้แก่ครอบครัวปัญญาและพิศมทุกทาง ไม่ว่าจะตำแหน่งหน้าที่การงาน ความมีหน้ามีตายเป็นอันดับในสังคม ยิ่งฐานะการเงินยิ่งไม่ต้องพูดถึง" (117)

ดังนั้น ทั้งพินิตและชายาจึงช่วยกันขับเคี่ยวชรินชาติหวังจะให้ชรินชาติช่วยกู้หน้าและบรรเทาความรู้สึกพ่ายแพ้ ดังคำบรรยายว่า

ในอนาคต ลูกชายของเขาต้องก้าวขึ้นไปให้สูงกว่าพ่อแม่ จุดหมายแม้จะไม่เหนือไปกว่าเพิ่มบุญอย่างน้อยก็ต้องเสมอกัน

วิธีเดียวกันคือ เรียนให้สูงที่สุด จังหวะและโอกาสต่างๆในสังคมของประเทศนี้มีช่องว่างให้แก่คนเรียนสูงๆเห็นๆอยู่แล้ว (117)

เมื่อพินิตและชายาตั้งความหวังไว้สูงส่งเช่นนี้ จึงส่งชรินชาติไปเป็นบุตรบุญธรรมของโชติรสเพื่อศึกษาในต่างประเทศตั้งแต่วัยเยาว์ เพราะไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะส่งเสียถึงระดับปริญญาเอกอย่างที่ตั้งความหวังเอาไว้ได้ ทั้งคู่ไม่มีโอกาสรู้เลยว่า ขณะที่ชรินชาติอาศัยอยู่กับโชติรสในฐานะบุตรบุญธรรมนั้น เขาต้องใช้ความอดทนและขมขื่นปานใด คักคักศรีของความเป็นมนุษย์ของเขาถูกกดทอนลงอย่างสิ้นเชิงเมื่อโชติรสสำคัญตนเป็นเจ้าชีวิตของชรินชาติ

ชายานั้นอาจจะเป็นตัววิสัยและสัญชาตญาณของความเป็นแม่ เมื่อได้ประสบบุคลิกท่าทางที่ขาดความมั่นใจและอาการลงเลขของชรินชาติ ทั้งๆที่เป็นเรื่องที่ไม่น่าลงเลเมื่อเติบโตขึ้น เธอเริ่มรู้สึกว่าเป็นความผิดอย่างใหญ่หลวงที่ส่งชรินชาติให้ไปอยู่กับโชติรสเพียงเพื่อต้องการให้ชรินชาติเรียนให้ได้ถึงระดับปริญญาเอก ดังคำบรรยายความคิดของชายาวา

หล่อนไม่รู้ว่าจะอธิบายให้สามีเข้าใจได้อย่างไร ชายาเป็นครูบาอาจารย์ หล่อนจึงค่อนข้างแน่ใจว่าสิ่งแวดล้อมระยะที่เด็กเติบโตมาถึงตรงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างความเป็นเด็กและหนุ่มสาวนั้น ย่อมมีอิทธิพลต่อความเป็นผู้ใหญ่ในเวลาต่อไป

หล่อนลืมนึกถึงข้อนี้ มุ่งแต่จะ 'เข็น' ให้ลูกชายเรียนเก่งๆได้ปริญญาสูงสุดเร็วๆ จะได้ไม่แพ้คนอื่นในโลกแห่งการแข่งขันทุกวันนี้ (453)

ส่วนพินิต ในเบื้องต้นพยายามคิดโน้มน้าวว่า ชรินชาติเรียนเก่ง เมื่อเรียนจบและโตเป็นผู้ใหญ่ ความมั่นใจต่างๆก็จะเกิดขึ้นเอง แต่เมื่อเขาได้เข้าใจอุปนิสัยและพฤติกรรมของโชติรส และตระหนักชัดถึงบุคลิกภาพของชินชาติ พินิตถึงกับอยากให้วันเวลาย้อนกลับ ดังคำบรรยายว่า

แต่ไหนแต่ไรมา พินิตเคยรู้สึกว่าเขาทำถูกที่เคี้ยวข้าวให้ลูกชายคนเดียวเรียนหนังสือเก่ง จบแต่อายุน้อย เคี้ยวข้าวให้ไปไว้แถวอยู่ต่างแดนตั้งแต่อายุแค่สิบเอ็ดขวบ

ทว่า ตอนนี้เขากลับอยากให้เวลามันย้อนกลับ เขาจะบอกกับลูกชายว่า

"ไม่ต้องเรียนให้มันแก่นักหรือลูกเอ๊ย เราอยู่กันอย่างอบอุ่นตามประสาพ่อแม่ลูกก็พอแล้ว พ่ออยากให้ลูกโตขึ้นอย่างมีความมั่นใจในตัวเอง เหมือนต้นไม้ที่เติบโตขึ้นในป่าดงยิ่งกว่าเป็นเหมือนไม้เลื้อยอย่างทุกวันนี้" (969)

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าพินิตและชายาต่างก็หวังให้ชินชาติขึ้นไปถึงจุดสูงสุดของชีวิตทุกด้าน ดังนั้นจึงเล็งผลเลิศเมื่อชินชาติจะแต่งงานกับดวงลักษณ์ ผู้แต่งบรรยายว่า

...หล่อนคิดตามวิสัยของแม่ที่รักลูก อยากเห็นลูกขึ้นไปอยู่ในฐานะอันสูงส่งว่าที่จริงแล้วถ้าชินชาติได้แต่งงานกับดวงลักษณ์ เขาคงจะไม่ต้อง 'ไต่' บันไดหลายชั้นนักกว่าจะไปถึงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงของงานใดก็ตาม เพราะฐานะธุรกิจการเงินบัญชีจะเป็นฐานอันมั่นคงอยู่

โดยเฉพาะในฐานะของลูกเขย เขาอาจได้เป็นถึงประธานกิจการใดกิจการหนึ่ง ซึ่งปัญจะกับพิศลมเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่อยู่ (480)

อย่างไรก็ตาม ในวันแต่งงานของชินชาติกับดวงลักษณ์ ชายาเริ่มรู้สึกขัดว่าบทบาทของตนและพินิตแทบไม่มีความหมาย เมื่อดึงพิธีส่งตัวบ่าวสาวที่จัดอย่างรวบรัด เธอก็ไม่สามารถแสดงความรักและความปรารถนาดีต่อลูกเท่าที่ตั้งใจไว้ ในวินาทีนั้น ชายาเริ่มรู้สึกว่าแท้จริงแล้ว ตนมีลูกออกมาเพียงเพื่อจะ "ปั้น" เขาให้ดังตามที่สุดตามค่านิยมของสังคม แม้ว่ากระทำได้ดังงามสมใจ แต่สิ่งที่สูญเสียไปก็คือ ความรักความผูกพันระหว่างพ่อแม่ลูก "...แม้ชินชาติจะไม่ได้แสดงออกมาให้เห็นด้วยกิริยาวาจา แต่ชายารู้ด้วยสัญชาตญาณว่าลึกลงไปในใจของเขา คือความรู้สึกว่าพ่อแม่ไม่ได้รักเขา" (605)

กล่าวโดยสรุป ทั้งพินิตและชายาก็เป็นตัวแทนของพ่อแม่ที่ตกเป็นเหยื่อของสังคมแห่งการแข่งขันและชิงดีชิงเด่น แม้รู้ล้าลึกก็สายเกินไปจึงได้แต่เสียใจ แต่ผู้ที่บอบช้ำมากที่สุดและได้

รับผลกระทบโดยตรงก็คงไม่พ้นบุตรธิดาที่ต้องกลายเป็นตุ๊กตาให้พ่อแม่ซึกเซ็ดเล่น เมื่อกลายเป็นผู้ใหญ่ก็กลายเป็นตุ๊กตาของสังคมให้สังคมกำหนดบทบาท ทั้งนี้เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมา ชีวิตได้ถูกกำกับให้ดำเนินไปตามการบงการของผู้อื่นมาตั้งแต่ต้นแล้วนั่นเอง

2.6.2 ลักษณะนิสัย

พินิตและชายามีลักษณะนิสัยคล้ายคลึงกันคือ ใฝ่สูงและทะเยอทะยาน แม้ครอบครัวจะมีความสุขอยู่แล้วตามอัตภาพ มีภาระงานที่มั่นคงและมีลูกที่น่ารักเรียนเก่ง แต่ความทะเยอทะยานและใฝ่สูง ทำให้พินิตและชายาเห็นว่าสิ่งที่ตนมีอยู่นั้นยังไม่เพียงพอ ยังต้องพยายามอีกมากจึงจะไปสู่จุดหมายที่ตั้งใจไว้ ดังคำพูดของพินิตที่ว่า

"พ่อแม่ไม่มีวิชา กว่าจะกัดฟันเรียน กว่าจะกัดฟันผ่อนที่ปลูกบ้านสักหลัง เป็นหนี้เป็นสินเขาจนปานนี้ยังใช้ไม่หมด มีลูกกับเขาคนก็อยากเห็นลูกเก่ง ลูกมีความสำเร็จ พ่อแม่จะได้ยึดกับเขาบ้าง" (60-61)

วิเคราะห์คำพูดของพินิต จะเห็นได้ว่านอกเหนือจากการวางแผนให้ลูกมีอนาคตที่สดใสสวยหรูแล้ว เขาเองยังหวังความมีชื่อเสียงมีหน้ามีตาในสังคม พินิตรู้สึกตนเองเสมอว่าตนมีปมด้อยเพราะไม่สามารถยืนอยู่ในฐานะที่ทัดเทียมกับคนอื่นได้ เขาจึงผลักดันให้ลูกได้ลงล้างปมด้อยและความพ่ายแพ้ที่ติดอยู่ในใจตลอดเวลา

เพราะรู้สึกตัวด้อยกว่าคนอื่น เมื่อลูกชายของเขามีความสัมพันธ์กับดวงลักษณ์ลูกสาวเศรษฐี เขาก็มีความรู้สึกหึงพ้อที่จะไม่ไปหาปัญญาจะและพิศลมก่อนในฐานะฝ่ายชาย เพราะไม่อยากจะให้ถูกคิดไปในทำนองว่า "เขากับชายา 'เนื้อเดิน' ที่จะได้เกี่ยวดองกับเศรษฐี" (480-481)

ส่วนชายาแม้จะยินดีตามประสาแม่ที่อยากเห็นลูกได้ดี แต่เธอก็ไม่เคยเข้าไปยุ่งย่ามกับครอบครัวลูกชายลูกสะใภ้เลย และไม่กล้าหัดทานโชติรสที่ถือสิทธิ์เรียกร้องความเอาใจใส่จากชนินชาติแม้เมื่อแต่งงานแล้ว

น่าสังเกตว่าในระยะหลัง พินิตกับชายาลดความทะเยอทะยานหรือความอยากได้ใคร่ดีลงมาก เห็นได้จากกรที่พินิตและชายาไม่ได้รู้สึกตื่นเต้นยินดีกับการได้ลูกสะใภ้ร้อยล้านอย่างดวงลักษณ์มากนัก ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะรู้สึกว่าการห่างเหินจากตน ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกก็เจือจางลงมาก และเริ่มจะได้ประจักษ์แล้วว่า สิ่งที่ทำมาตั้งแต่ต้น ไม่ว่าจะเป็นการเคี่ยวเข็ญลูกให้เรียนหนังสืออย่างหนัก ซ้ำยังส่งให้ไปว่าแห้วอยู่ต่างบ้านต่างเมืองตั้งแต่อายุยังน้อยนั้น ทำให้ชนินชาติประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานก็จริง แต่เขาต้องสูญเสียสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์ คือ ศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในตนเองไป

2.7 พิศสมและปัญญา

2.7.1 บทบาท

พิศสมและปัญญาจะเป็นแม่และพ่อของเพิ่มบุญ ดวงลักษณ์และพูนดวง ทั้งพิศสมและปัญญาจะช่วยกันสร้างฐานะจนมั่งคั่งร่ำรวยถึงขั้นมหาเศรษฐี มีผู้คนนับหน้าถือตา มีชื่อเสียงในวงสังคมชั้นสูง แต่ลูกทั้งสามคนไม่ได้นำความภาคภูมิใจมาให้ตามที่มุ่งหวังเอาไว้ ปัญญาจะตั้งความหวังอย่างสูงไว้ที่ลูกชายทั้งสองคนว่าจะเป็นผู้สืบทอดธุรกิจของเขา เขาจึงเข้มงวดกวดขันเอากับลูกชายทั้งสองจนเพิ่มบุญเกือบเสียดีชนีธนะกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ส่วนพูนดวงลูกชายคนเล็กหุนหวกไปข้างหนึ่งเพราะเขาบันดาลโหดตบเข้ากักขู่โหดฐานที่พูนดวงเรียนได้คะแนนไม่ดี เขาจึงฝากความหวังไว้ที่ชรินชาติผู้เป็นลูกเขย แต่เขาก็ต้องผิดหวังเพราะดวงลักษณ์หย่ากับชรินชาติในภายหลัง

พิศสมรักและถูกชะตากับแป้วแห้ว เพราะผิดหวังจากบุตรสาวและแป้วแห้วมีอุปนิสัยตรงกันข้ามกับดวงลักษณ์ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นความหัวอ่อน อยู่ในโอวาท อ่อนหวาน ไม่ดื้อรั้นอวดดี

แม้จะดูเหมือนว่าพิศสมพึงพอใจแป้วแห้วเพราะแป้วแห้วเป็นเสมือนตุ๊กตาที่พิศสมจะนำไปซักเช็ดเล่นหรือตกแต่งประดับประดาอย่างไรก็ได้ตามใจตน แต่อุปนิสัยที่เปรียบเสมือนตุ๊กตาของแป้วแห้วซึ่งพิศสมพึงใจ และอำนาจเงินที่จะดลบันดาลอะไรก็ได้ของพิศสมก็ได้ทำให้ชีวิตของแป้วแห้วพลิกผันไปจากหญิงสาวอ่อนปัญญากลายเป็นสาวสังคมชั้นสูงลูกสะใภ้ นายธนาคารใหญ่ นอกจากนี้เพิ่มบุญลูกชายคนโตของพิศสมแม้จะเปรื่องปราด สมอบเป็นเลิศในด้านธุรกิจ แต่เขามีบุคลิกและอุปนิสัยไม่เหมาะกับการเป็นผู้บริหารหรือผู้นำเนื่องจากตีမ်จัดและมีอาการติดสุรา พิศสมจึงหวังจะให้แป้วแห้วช่วยเพิ่มบุญในการเปลี่ยนนิสัยดังกล่าว ส่วนปัญญาซึ่งชอบคนมีไหวพริบและเฉลียวฉลาด เขาจึงมิได้ตื่นเต้นกับแป้วแห้วเหมือนภรรยา แต่ในที่สุดก็อดใจอ่อนเอ็นดูเธอไม่ได้ นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว พิศสมต้องการลบล้างคำนิทาเกี่ยวกับลูกๆ โดยเฉพาะเพิ่มบุญที่ว่า "...ชาตินี้คงไม่มีใครกล้าแต่งงานด้วย" (678) ประกอบกับที่พิศสมไม่พึงใจการแต่งงานของดวงลักษณ์ เพื่อประชดดวงลักษณ์ พิศสมจึงจัดงานฉลองแต่งงานเพิ่มบุญกับแป้วแห้วอย่างใหญ่โต

...หล่อนต้องการจะ 'ไซวี' แป้วแห้วด้วย จะตกแต่งประดับประดาให้ ตกตะลึงไปตามๆกัน หล่อนอยากจะให้คนที่เคยเห็นแป้วแห้วเป็นเพียงเด็ก ผู้หญิงโง่ๆใกล้ปัญญาอ่อนเกิดความรู้สึกอิจฉาแป้วแห้ว โดยเฉพาะคนอวดดี บางคนทีทะนงตนในความฉลาดปราดเปรื่องของตนนัก

และที่สำคัญหล่อนอยากประชดดวงลักษณ์ (678)

แป้วแห้วจึงเป็นสิ่งทดแทนความผิดหวังทั้งหลายของพิศลม พิศลมหมายมั่นที่จะ
 “ บั้น’ แป้วแห้วให้เป็นศรีเป็นความสวยงามของครอบครัวหล่อนให้จงได้” (597)

ปัญจะนั้น มีความคิดแตกต่างจากพิศลม เห็นได้จากทัศนคติเกี่ยวกับคู่ครองของ
 ลูกๆ พิศลมตั้งความหวังในตัวดวงลักษณ์ค่อนข้างสูง หวังจะให้แต่งงานกับลูกชายนายธนาคาร
 หรือกับพวกตระกูลนักธุรกิจ นักการเมือง แต่สำหรับปัญจะเขาชอบคนฉลาด หัวดี เมื่อรู้ข่าว
 เรื่องดวงลักษณ์จะแต่งงานกับชรินชาติญาติฝ่ายภรรยาซึ่งมีฐานะไม่ดีเด่นอะไร แม้เขาจะไม่
 พอใจในวบแรก แต่เขาก็ระงับมันไว้อย่างรวดเร็วและใช้ความคิดตรិตรองอย่างสุขุมสมกับเป็น
 นักธุรกิจมืออาชีพ ดังคำบรรยาย

...เคราะห์ดียิ่งดีที่เป็นชรินชาติ มิใช่ใ้พวกลอยละล่องคอยจับลูกสาวเศรษฐี
 เขาชอบคนฉลาดเรียนเก่ง และชรินชาติก็อยู่ในข่ายนั้น ความยากจนไม่ใช่สิ่ง
 สำคัญ หากมองเห็นลู่ทางและมีปัญญาที่จะกอบโกยเอาด้วยสมอง ด้วยความรู้
 ความสามารถที่มีพื้นฐาน (494)

นอกจากเหตุผลดังกล่าวนี้แล้ว ปัญจะก็มีความคล้ายคลึงกับพิศลมในข้อที่ว่าทั้งสอง
 มีความผิดหวังในตัวลูกๆ เหมือนๆกัน ปัญจะนั้นผิดหวังในตัวลูกชายทั้งสองของเขา เขาจึงหวังว่า
 “ลูกเขยอย่างชรินชาติคงเติมความพร่องในครอบครัวและนักธุรกิจของเขาให้เต็มสมบูรณ์ได้”
 (494-495)

“ความพร่อง” ในครอบครัวของเขานี้เอง ทำให้ปัญจะมีปมด้อยอยู่ในใจตลอดเวลา
 “เรามันเป็นพ่อแม่ที่มีกรรม ลูกชายก็บ้าๆบวมๆ ลูกสาวก็โอดแค้นไปตามอารมณ์ตามใจ ได้
 ลูกสะใภ้ก็เหมือนหุ่น มีแต่คนสมเพช” (959) ดังนั้น เขาจึงสนับสนุนเต็มที่ให้ทำการรักษาอาการ
 สมองสั่งงานซ้ำของแป้วแห้ว ทั้งนี้เขาบอกว่า “ได้ลูกสะใภ้สวยอย่างเดียวยังไม่พอ ถ้าหากมี
 โอกาสได้ลูกสะใภ้ที่มีสมองพอสมควรก็นับว่าเรายังโชคดี” (959)

ปัญจะและพิศลมเป็นตัวอย่างของคนที่มีความพร้อมทุกอย่าง ทั้งความสามารถและ
 เงินทอง แต่ทั้งคู่ก็มิได้มีความสุขเต็มที่กับการมีสิ่งเหล่านี้ เพราะสิ่งเหล่านี้แม้บางครั้งจะมีอำนาจ
 ดลบันดาลอะไรก็ได้ แต่ในบางเรื่องบางอย่างทั้งคู่ก็รับรู้ซึ่งแล้วว่าแม้จะใช้ความพยายามสักเพียง
 ใดก็ไม่อาจได้ตามความต้องการ และจริงๆแล้วบางครั้งความฉลาดปราดเปรื่องที่เขายกย่องเชิดชู
 หากปราศจากคุณธรรมก็ไม่อาจแก้ปัญหอะไร มีหน้าซ้ำกลับสร้างปัญหา ดังที่พิศลมคำนึงถึง
 ดวงลักษณ์ลูกสาวของเธออย่างผิดหวังเสียใจว่า “คงจะเป็นความผิดของการตามใจจนเหลือ
 เป็นความผิดที่มีได้ใส่ความงามลงไปในความเฉลียวฉลาดของหล่อน” (937)

2.7.2 ลักษณะนิสัย

ปัญญาจะเป็นคนมุ่งมั่น ทะเยอทะยานและหวังความสำเร็จอย่างสูงในทางวัตถุ ก่อนที่เขาจะได้สร้างฐานะเป็นปึกแผ่นมั่นคง “เขาพูดเสมอว่า เขาจะต้องเติบโตในวงธุรกิจ เพราะต่อไปข้างหน้า อำนาจและอิทธิพลจาก ‘เงิน’ เท่านั้นที่จะบันดาลได้ทุกอย่างแม้แต่คนระดับ ‘รัฐมนตรี’ ”

(814) ความมุ่งมั่นของเขา เห็นได้จากนอกจากเขาจะทำงานและเคร่งเครียดกับงานแล้ว เขายังเคร่งเครียดและเอาจริงเอาจังกับลูกชายทั้งสองคนให้มุ่งมั่นในการเรียนเพื่อหวังให้ลูกชายทั้งสองคนเป็น “ทนายท” สืบทอธุรกิจ เขาบอกเหตุผลกับลูกว่า “สังคมต่อไปภายหน้ายิ่งจะเป็นสังคมของการแข่งขัน แก่ต้องรู้จักแข่งขันกับคนอื่น เริ่มด้วยการเรียน ต่อไปข้างหน้าคืออาชีพการงาน” (814)

ความหวังที่จะประสบความสำเร็จอย่างสูงสุดในทางวัตถุ ทำให้เขาไม่ยอมวางมือจากธุรกิจ ดังคำบรรยายความคิดของพิศลม

อายุขนาดเขาล้วนน่าจะได้พักผ่อน ออกไปเที่ยวตามประสา ‘ตายาย’ แต่เขายังต้องคร่ำเคร่งอยู่กับงานบริหารกิจการงานของเขา คนระดับเขา หากไม่มี ‘ตายาย’ ผู้สืบทอดงานจริงๆ ก็ยังปล่อยมือไม่ได้ (813)

ความเป็นคนฉลาดและความทะเยอทะยานด้านธุรกิจ ทำให้อะไรก็ตามที่สามารถเอื้อประโยชน์ให้ในทางธุรกิจ ปัญญาจะก็จะยอมแลกแม้จะต้องสูญเสียบางอย่างไป อย่างเช่นการที่ดวงลักษณ์ลูกสาวคนเดียวของเขาจะแต่งงานกับชนชาติซึ่งมีฐานะด้อยกว่า ถึงแม้ว่า “เขาอาจบังคับดวงลักษณ์ให้ทำแห้งได้โดยไม่ยากเย็นอะไรนัก เขาใจแข็งและใจดำพอที่จะทำอย่างนั้นได้” (494) แต่ปัญญาจะตรึงตรองแล้วว่าชนชาติแม้จะมีฐานะด้อยกว่าก็คงจะช่วยงานทางด้านธุรกิจของเขาได้ เขาจึงทำใจได้และบอกกับพิศลมว่า

“ได้กับตาชรินยังดีกว่าได้กับฝรั่งๆที่เขาเคยควงกัน อเมริกันชั้นกลางๆไม่มีอะไรน่าชื่นชมนัก ถ้าได้กับยายตงเราก็ต้องอุ้ม ตาชรินนี่ถึงเราจะต้องอุ้มเหมือนกันแต่ก็คงไม่นานนัก เด็กคนนี้หัวอาจจะไม่เปรี๊ยะเท่าเพิ่มบุญแต่ลักษณะเป็นคนใจเย็นรอบคอบ”

...

“ก็จะทำยังไงได้ ถึงจะเป็นแค่พลอยไม่ถึงเพชรอย่างที่คุณฝันหวานเอาไว้ แต่มันก็อยู่ในมือเราแล้ว คนฉลาดมีความรู้ขนาดนี้ เจียรระไนเข้าหน่อย บางทีเพชรแท้ๆก็ยังมีค่าไม่เท่าณะคุณ” (495)

เพราะชอบคนฉลาดเรียนเก่ง บัญจะจึงไม่โกรธดวงลักษณ์เท่าภรรยา เขามืดหวังในตัวลูกชายทั้งสองคนมาแล้ว เพิ่มบุญนั้น แม้จะเรียนเก่งฉลาดปราดเปรื่องแต่ก็เหล้าเมายา เขา

สังเกตเห็นว่าลักษณะ "ตุ๊กตา" ของชรินชาติจะเป็นประโยชน์ต่อเขา ดังคำบรรยายความคิดของเขาว่า

นัยน์ตาบัญญัติจะจับอยู่ที่ชรินชาติอย่างพิจารณา เขาย่านบุรุษนี้ ออกเหมือนอ่านหนังสือง่ายๆ หนังสือมีคุณค่าที่อ่านไม่ยากเย็นอะไรนัก ชรินชาติมีสมองปราดเปรื่อง อยู่ในความซื่อตรง แม้จะไม่สู้เป็นตัวของตัวเองเท่าไรนัก คนอย่างนี้เหมาะแก่การสอน การถ่ายทอดทีละน้อยในความควบคุมของเขา (875)

พิศมไม่ได้เห็นงวดกวดขันลูกๆอย่างบัญญัติ แต่เธอก็ไม่ได้เตือนสติเขาในเรื่องลูกหรือการตั้งความหวังไว้สูงมากเกินไปในเรื่องธุรกิจการงาน พิศมเข้าใจสามี "ไม่ใช่ความผิดของเขาที่มีความทะเยอทะยาน เขาเป็นคนฉลาดคาดการณ์ล่วงหน้าได้ถูกต้อง" (814)

แม้พิศมจะไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับธุรกิจการงานของเขา แต่ก็รู้เรื่องธุรกิจของเขาเป็นอย่างดี ดังที่ได้พูดให้ดวงลักษณ์ ฟังเรื่องที่บัญญัติจะไม่ยอมปล่อยให้ธุรกิจให้เพิ่มบุญว่า

"เธอพูดเพราะเธอไม่รู้เรื่องธุรกิจการงานของพ่อ ไม่รู้จักการรับผิดชอบของนักธุรกิจระดับบริหาร งานยิ่งกว้างขวางความรับผิดชอบก็ยิ่งกว้างขวาง เพิ่มช่วยได้แต่รับไว้ไม่ได้ทั้งหมด เป็นแค่สมองให้บ้าง แต่งานบริหารไม่เอาไหนเลย ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ เอาแต่อารมณ์-พ่อยากได้คนที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี รู้จักอะลุ่มอล่วย งานบริหารธุรกิจไม่ใช่การทหาร การตัดสินใจอาศัยความเด็ดขาดก็จริง แต่ไม่ใช่เฉียบขาดกับคนร่วมงาน ต้องมีทั้งสมองด้วย สติด้วย" (811)

พิศมเติบโตมาบนกองเงินกองทองและการหวังผลประโยชน์จากการคบค้าสมาคม ทำให้พิศมเห็นน้ำเงินมีค่ากว่าน้ำใจ ดังเช่นการที่พิศมพูดกับชรินชาติให้ชดใช้เงินแก่โชติรสในการที่โชติรสอุปการะเลี้ยงดูเขามา

"คุณยายเล็ก เธอคิดว่าเธอเป็นหนี้เขาอยู่เท่าไรล่ะ ใช้คืนเขาเสียให้หมด ก็ล้านก็คืนให้เขาไป จะได้ไม่ต้องมานั่งทวงบุญคุณกันไม่รู้จบ"

...

"เดี๋ยวนี้มันเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ไม่ว่าจะไรก็ชดใช้กันด้วยเงินด้วยผลประโยชน์ตอบแทนทั้งนั้น" (862)

ความคิดนี้ค้านกับความคิดของชนชาติ ผู้แต่งจึงให้ชนชาติวิจารณ์พิศมในใจว่า ...คนมีฐานะอย่างพิศมนั้น ประสบการณ์หลายอย่างคงทำให้หล่อนรู้สึก ดังนั้น หล่อนอาจจะไม่เคยสัมผัส 'น้ำใจ' จากใครเลย นอกจากการหวังผลประโยชน์ จากการคบค้าสมาคมกับหล่อน หรือบางทีเขาจะมี 'น้ำใจ' ทว่าหล่อนมองไม่เห็นหรือมองผ่านเลยไป เนื่องจากตัวหล่อนเองก็ไม่เคยมี 'น้ำใจ' (862)

อย่างไรก็ตาม หากเทียบกับนวนิยาย พิศมดูเหมือนว่าจะมีคุณธรรมและมีความเป็นผู้ใหญ่กว่ามาก พิศมมีความเมตตาต่อผู้น้อย ดังเช่นแป้วหรือผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะกับแป้วแหวนั้นนอกจากความชอบใจในรูปโฉมแล้ว พิศมยังมีความเวทนาสงสารในความผิดปกติ เธอให้อภัยในคำพูดคำจาหรือการไม่รู้จักรากเหง้าของแป้วแหวน จึงสั่งสอนที่นอบน้อมอย่างใจเย็นและเมตตา ไม่เกรี้ยวกราดดุตาประชดประชันอย่างนวนิยาย

พิศมมีจิตใจเป็นธรรม เมื่อตวงลักษณะบอกว่าแป้วแหวนมีความสัมพันธ์กับปวิฆ ก่อนที่จะแต่งงานกับเพิ่มบุญ พิศมก็มีได้นี้ครั้งเกือบหรือกล่าวโทษแป้วแหวน กลับนึกเวทนาเธอ "ผู้หญิงอย่างแป้วแหวนจะไปขัดขืนอะไรใครได้ ผู้ชายต่างหากที่เลวที่มันช่างทำได้ลงคอ" (937) พิศมเห็นคุณค่าความดีในความด้อยของแป้วแหวน ดังคำพูดที่กล่าวกับตวงลักษณะว่า

"แป้วแหวนไม่ใช่คนฉลาดเฉลียว แต่แป้วก็ไม่ใช่หมาแมว ไม่ใช่สัตว์เลี้ยง ถึงใครจะว่าโง่ แต่แป้วมีคุณธรรมในความโง่ อย่างน้อยก็เป็นเมียที่ซื่อสัตย์ รู้จักหน้าที่ของตัวเอง" (936)

2.8 นवलวรรณ

2.8.1 บทบาท

นวนิยายเป็นมารดาของปวิฆผู้ซึ่งเป็นต้นเหตุให้พ่อแม่ของแป้วแหวนเสียชีวิต นवलวรรณและประวาลพ่อแม่ของปวิฆจึงต้องรับผิดชอบเป็นภาระเลี้ยงดูแป้วแหวน โดยเฉพาะบุคลของแป้วแหวนซึ่งเป็นทนายความได้ให้ประวาลและนवलวรรณทำสัญญา คือประวาลและนवलวรรณจะต้องให้การเลี้ยงดูอุปการะแป้วแหวนอย่างดี จนกว่าแป้วแหวนจะมีอายุครบ 20 ปี หากเลี้ยงดูไม่ดีหรือพิศมนี้ได้ว่าแป้วแหวนไม่มีความสุข นवलวรรณจะต้องยินยอมให้ผู้เป็นลุงและป้าของแป้วแหวนเป็นผู้เลี้ยงดูแป้วแหวนเองโดยต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูให้ปีละหนึ่งแสนบาท สัญญาดังกล่าว ทำให้นवलวรรณจำใจต้องเลี้ยงดูแป้วแหวนอย่างดี ทั้งที่ไม่เต็มใจและเกลียดชังแป้วแหวนที่เป็นภาระแก่ตน

นวลวรรณอุปการะแป้วแห้วมาจนกระทั่งแป้วแห้วอายุได้ 17 ปีจึงได้แต่งงานและออกจากบ้านนวลวรรณไปอยู่กับสามี สร้างความโล่งใจให้นวลวรรณเป็นที่สุด ทั้งนี้เพราะในช่วงหลังเธอต้องคอยระแวงระวังไม่ให้ปวิขมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับแป้วแห้ว นวลวรรณต้องการลูกสะใภ้รวยทรัพย์อย่างดวงลักษณ์เพื่อจะได้ร่ำรวยยิ่งขึ้น จึงมักคอยพูดจาชักนำให้ปวิขหาทางแต่งงานกับดวงลักษณ์อยู่เสมอ

2.8.2 ลักษณะนิสัย

นวลวรรณและประวาลเป็นชนชั้นกลางในยุคบริโภคนิยมที่รักและตามใจลูกทั้งไม่ค่อยเข้มงวดกวดขันมากนัก เห็นได้จากการยอมซื้อรถยนต์ให้ปวิขใช้ตั้งแต่ปวิขมีอายุไม่ถึงมีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ได้ และยังปล่อยให้ปวิขกับเพื่อนแข่งรถบนถนนจนเกิดอุบัติเหตุร้ายแรง

นวลวรรณมีนิสัยแข็งกระด้าง เห็นแก่ตัว ไร้น้ำใจ นับตั้งแต่ไม่เต็มใจเลี้ยงดูแป้วแห้ว และไม่เคยนึกปรานีถึงผู้ที่ตนเป็นฝ่ายทำให้เกิดเหตุร้ายแรง นวลวรรณยังเป็นตัวแทนของชนชั้นกลางในสังคมไทยปัจจุบันที่มีความคิดงมงายเมื่อมีเรื่องไม่ดีเกิดขึ้น เช่น อูริกก็ถูกฟ้องล้มละลายหรือสามีไปมีภรรยาใหม่ นวลวรรณก็มักจะโทษแป้วแห้วหาว่าแป้วแห้วเป็น “ตัวช่วย” ดังบทสนทนาระหว่างนวลวรรณกับลูกจ้างในบ้านว่า

“เด็กคนนี้นับมาพร้อมกับความช่วย”

“ช่วยจริงๆแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยมีเรื่อง เริ่มตั้งแต่พ่อแม่มันที่เดียว ท้องแก่จนจวนจะทะลักออกมารอหรือ ดันซื้อนมออเดอริไซค์กันออกมาชนกับตาวิข แล้วที่จริงนะใครเป็นคนผิดคนถูกกันก็ไม่รู้ พอชนกันบังฝ่ายรถยนต์ก็ต้องโดนข้อหาประมาทเอาไว้ก่อน ไข่ลูงมันก็ดันเป็นทนายความเสียด้วย”

...

“ตอนนี่ก็มีเรื่องช่วยอีกแล้ว ดวงมันคงไม่ถูกกับฉัน ตั้งแต่เข้ามาให้อุปการะไม่เห็นมีเรื่องดีๆเข้าบ้าน” (113)

ความเห็นแก่ตัวของนวลวรรณเห็นได้จากการที่นวลวรรณคิดจะเรียกค่าเลี้ยงดูจากพิศสมในฐานะที่ตนเลี้ยงดูแป้วแห้วมา นอกจากนั้น ก็ยังไม่ยอมโอนเงินค่าสินสอดจำนวนเก้าแสนเก้าหมื่นบาทให้แป้วแห้ว เมื่อปวิขทวงถามให้แป้วแห้ว นวลวรรณก็โกรธหาว่าปวิขเห็นคนอื่นดีกว่าตน

นวลวรรณเป็นคนใจดำและไร้น้ำใจ แม้แป้วแห้วจะมีหน้าตาสะสวยน่ารักและมีความผิดปกติทางสมองมาตั้งแต่กำเนิด แต่นวลวรรณไม่เคยนึกเอ็นดูสงสาร อย่างเช่น เมื่อครั้ง

แป้วแหวยังเป็นทารก พยาบาลเอ่ยถึงแป้วแหวว่าน่าสงสารแต่นวลวรรณนึกในใจว่า "เพราะที่ร้ายของฉันนะไม่ว่า ถ้าตายเสียก็จะรู้แล้วรู้รอดไป อยู่คาราคาซังแบบนี้เกิดปัญญาอ่อนขึ้นมา มีต้องเลี้ยงดูกันไปตลอดชาติ" (25) ความจำใจต้องอุปการะแป้วแหวนี้เองทำให้ นวลวรรณไม่เคยสนใจไยดีกับแป้วแหว เมื่อรับแป้วแหวจากโรงพยาบาล นวลวรรณก็มอบภาระทั้งหมดให้กับคนรับใช้ แม้จะกำชับกำชาให้คนรับใช้ดูแลแป้วแหวให้ดีๆ แต่ก็ด้วยเหตุผลดังที่บอกกับคนรับใช้ว่า "...เด็กคนนี้ค่าตัวมันเป็นล้านนะโว้ย เพื่อเป็นอะไรลงไปละก็ ลุงมันคงหาเรื่องฟ้องฉัน ยูนยับไปเลย" (53)

อาจจะเป็นเพราะนวลวรรณไม่เคยมีความคิดว่าความรับผิดชอบต่อแป้วแหวเป็นหน้าที่ของตน นวลวรรณจึงมีอคติและไม่เคยถูกชะตากับแป้วแหว มักหาเรื่องจับผิดแป้วแหว อยู่เสมอ ยิ่งวันไหนอารมณ์ไม่ดี แป้วแหวก็มักจะเป็นที่รองรับอารมณ์ของนวลวรรณ เมื่อแป้วแหวโตเป็นสาว นวลวรรณก็ยิ่งเพิ่มความชิงชังและขวางหูขวางตา แม้เธอจะพูดกับคนอื่นว่า "เด็กแป้วแหวมันไม่เหมือนคนธรรมดาเท่าไร ดูๆไปบางทีก็น่าสงสารเหมือนไม่เตี้ยงา บางทีก็น่าหมั่นไส้" (305) แต่นวลวรรณก็มักจะ "หมั่นไส้" มากกว่าสงสาร แป้วแหวนั้น ยิ่งนวลวรรณแสดงความชิงชังเท่าใดเธอก็ยิ่งขาดความมั่นใจ ทำทางเงอะงะลนลานยิ่งทำให้ นวลวรรณไม่พอใจ นอกจากจะดูว่าประชดประชันด้วยถ้อยคำรุนแรงแล้ว บ่อยครั้งที่นวลวรรณลงไม้ลงมือจนแป้วแหวเจ็บไปทั้งตัว บางครั้งนวลวรรณรู้สึกว่ามีพิษเอาใจใส่แป้วแหวจนเกินไป ก็เกิดความรู้สึกอิจฉาก็จะพาลหาเรื่องดูว่าทุบตีเอา

เมื่อแป้วแหวแต่งงานกับเพิ่มบุญนักธุรกิจลูกชายเศรษฐี นวลวรรณก็มีได้รู้สึกยินดีไปกับแป้วแหวมากไปกว่าความรู้สึกปลอດไปรังโล่งใจ ทั้งนี้เพราะแป้วแหวจะได้ไม่ต้องเป็นภาระแก่ตนอีก

นวลวรรณจัดเป็นผู้หญิงที่มีความเข้มแข็งอดทนและมีความสามารถจัดการกิจการได้ดี เห็นได้จากเมื่อครั้งที่บริษัทก่อสร้างของประวาลกำลังจะถูกฟ้องล้มละลาย ประวาลรีบโอนทรัพย์สินให้นวลวรรณก่อนหย่าขาดกันเพื่อมิให้ทรัพย์สินถูกยึด จากนั้นจึงก่อตั้งบริษัทขึ้นมาใหม่เป็นบริษัทชายวิศุก่อสร้างโดยมีชื่อนวลวรรณเป็นเจ้าของและออกหน้าดำเนินกิจการทุกอย่างด้วยตนเองโดยมีประวาลอยู่เบื้องหลัง เมื่อประวาลมีภรรยาบ่อยแม้ นวลวรรณจะไม่พอใจ แต่เธอก็อดทนและจัดการกิจการทุกอย่างจนพอสามารถเลี้ยงตัวได้ เมื่อพิชกลับมาก็จึงมอบกิจการให้พิชดูแล และจัดการแทน

2.9 ดวงลักษณ์

2.9.1 บทบาท

ดวงลักษณ์เป็นลูกสาวเศรษฐีที่พ่อแม่รักและตามใจ เธอใช้ชีวิตอย่างอิสระเสรีตั้งแต่เล็กจนโตเนื่องจากไปศึกษาและเติบโตในวัฒนธรรมและดินแดนแห่งเสรีภาพอย่างสหรัฐอเมริกา จึงมีความคิดและลักษณะกิริยาท่าทางของชาวตะวันตกมากกว่าไทย

ดวงลักษณ์รู้จักกับชินชาติเมื่อครั้งที่มารดาของเธอได้รับฝากชินชาติเดินทางไปสหรัฐอเมริกาในเที่ยวบินเดียวกัน เมื่อแรกรู้จัก ดวงลักษณ์ไม่ชอบชินชาตินักซ้ำยังดูแคลนว่าชินชาติเป็นเพียงญาติจนๆ แม้จะ "ลงความเห็นว่าเขาเป็นคนฉลาด เรียบเก่งแต่ดูจะหัวอ่อนเกินไปจนกลายเป็น 'ทิม' หล่อนจึงมักจะล้อเลียนเขาและไม่สนใจเขา" (460) จนกระทั่งต่างคนต่างเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาว ดวงลักษณ์กับเพิ่มบุญมักจะเป็นฝ่ายวนเวียนมาหาชินชาติอยู่เสมอ ความรู้สึกของดวงลักษณ์เริ่มเปลี่ยนไป เริ่ม "เห็นความหัวอ่อนของเขาเป็นความน่ารัก" (460) และเมื่อชินชาติจบปริญญาโท ดวงลักษณ์ก็เห็นเป็นความโก้เก๋ที่ได้เป็นเพื่อนใกล้ชิดสนิทสนมกับเขา แต่ที่สำคัญดวงลักษณ์อยากเอาชนะโชติรส ดวงลักษณ์กับชินชาติมักแอบไปเที่ยวด้วยกันบ่อยๆ โดยดวงลักษณ์เป็นฝ่ายชวนและ "เป็นตัวตั้งตัวตีออกนอกหน้า เพราะหล่อนมีทั้งเงินและทั้งรถยนต์ ซึ่งเขาไม่อาจปฏิเสธได้ว่าพลอยตื่นเต้นสนุกสนานไปตามหล่อน" (461) ในที่สุดดวงลักษณ์ตัดสินใจแต่งงานกับชินชาติเพื่อช่วยชนะต่อโชติรสอย่างเด็ดขาด เมื่อแต่งงานแล้ว ดวงลักษณ์จึงรู้ว่าเธอคิดผิดเพราะเธอไม่สามารถดึงเอาชินชาติออกมาจากการครอบครองของโชติรสได้ เมื่อกลับมาเมืองไทยความเบื่อหน่ายสามีที่อ่อนแอประกอบกับความดึงดูดใจในตัวพิชิต เป็นเหตุให้เธอหย่ากับชินชาติอย่างไม่ลังเล

ดวงลักษณ์กับแป้วแหวนมาเกี่ยวของรู้จักกัน เมื่อแป้วแหวนกลายเป็นคนสนิทและคนโปรดของพิชิตสมแม่ของดวงลักษณ์แล้วเลยกลายเป็นพี่สะใภ้ ที่แรกดวงลักษณ์ไม่สนใจแป้วแหวนนัก แต่ก็เริ่มอิจฉาที่แป้วแหวนได้รับความเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดี บางครั้งเธอรู้สึกสมเพชในความไร้ปัญญาของแป้วแหวนและขวางหูขวางตาอารมณ์ไม่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเห็นท่าทางไร้เดียงสาและการอับเสมอ รวมทั้งเกรี้ยวกราดเมื่อไม่สามารถทำให้แป้วแหวนเจ็บปวดเพราะการตำท้อของตนได้ บทบาทของดวงลักษณ์ในเรื่องนี้คือ การเน้นความเป็นตุ๊กตาของชินชาติ ในขณะที่ดวงลักษณ์พยายามสนองความต้องการของตน แต่ก็ไม่ได้มีความสุขเพราะขาดความรักที่แท้จริง เมื่อเทียบกับแป้วแหวนดวงลักษณ์จึงเป็นตัวแทนของผู้ตกเป็นทาสของวัตถุและเครื่องปรุงแต่งจนสูญเสียคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ดวงลักษณ์จึงมีลักษณะเป็นตุ๊กตาอีกแบบหนึ่ง

นอกจากดวงลักษณ์จะไม่เห็นค่าของความดีใดๆแล้ว ดวงลักษณ์ยังเป็นคนทำให้แป้วแห้วได้แสดงสันดานดีของตนเองออกมาด้วยการให้อภัยกับคำพูดที่เชือดเฉือนไม่เกรงใจใครของดวงลักษณ์ และดวงลักษณ์ก็ยังทำให้หลายคนได้ตระหนักว่าความมีสติของคนที่มีสมองบกพร่องกับความมีสมองแต่ไร้สติและคุณธรรมอย่างไรจึงจะทรงคุณค่ามากกว่ากัน

2.9.2 ลักษณะนิสัย

ดวงลักษณ์มีนิสัยคล้ายโชติรสหลายอย่าง โดยเฉพาะการชอบเอาชนะและเจ้าอารมณ์แต่ด้วยเหตุคนละอย่าง โชติรสนั้นเป็นเพราะความขาดในชีวิต ส่วนดวงลักษณ์นั้นเป็นเพราะความไม่เพียงพอด้วยเหตุที่ "มารดาไม่เคยขัดใจหล่อน โดยเฉพาะที่ความต้องการใดๆที่อำนาจเงินซื้อได้เป็นต้องสำเร็จสมความปรารถนา..." (460)

เมื่อดวงลักษณ์ถูกเลี้ยงมาด้วยความรักอย่างล้นเหลือและการถูกตามใจอย่างไม่มีขีดจำกัด ประกอบกับการเติบโตในประเทศที่มีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยอิสระเสรีในวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เธอมีความคิดและลักษณะนิสัยใจคอที่เป็นฝรั่งมากกว่าไทย เช่น การเป็นคนเปิดเผยตรงไปตรงมาและเชื่อมั่นในตนเองสูง เมื่อดวงลักษณ์พึงใจในชนชาติเธอก็แสดงออกอย่างเปิดเผยทั้งด้วยวาจาและการกระทำ เธอไม่เคยกลัวหรืออ่อนให้กับโชติรส นิสัยเชื่อมั่นในตนเองของดวงลักษณ์นี้เองทำให้ชนชาติรู้สึกว่ "หล่อนคือผู้ปลดปล่อยเขาให้เป็นอิสระจากคุณยายเล็กในบางครั้ง" (461)

อาจเนื่องจากดวงลักษณ์เป็นลูกสาวมหาเศรษฐีผู้มั่งคั่งอยากได้อะไรก็จะได้อย่างง่ายดาย เธอจึงมีนิสัยเบื่อง่าย เข้าทำนอง "รักง่ายหน่ายเร็ว" ก่อนหน้าที่ดวงลักษณ์จะแต่งงานกับชนชาติ เธอมีคู่ควงไปจนถึงคนรักมากมายหลายคน แต่ชีวิตแต่งงานของเธอก็พังลงเพราะไม่ได้รักกันอย่างแท้จริง ทั้งการแต่งและหย่าแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยอีกข้อหนึ่งของดวงลักษณ์ก็คือ ตี้อันเอาแต่ใจ คิดว่าเหตุผลของตนถูกต้องเสมอ เพราะถือว่าตนฉลาด ดังที่ดวงลักษณ์กล่าวกับชนชาติว่า

"ใครจะมานั่งอยู่กับเหี้ยเฝ้าอยู่กับเรือนได้ ดวงไม่ใช่ผู้หญิงแน่ๆให้ผู้ชายเลี้ยงไม่ใช่ตุ๊กตามาให้ใครกำกับ อย่าว่าแต่ผีัวเลย ถึงพ่อแม่ก็จะมาซึกมาเจ็ดไม่ได้ ดวงมีปัญญา..."

หล่อนใช้นิวซีเคาะขมับขวาของหล่อนเบาๆ

"คนมีปัญญาขอมมีอิสระ ไม่ยอมอยู่ใต้อิทธิพลของใครง่าย" (896)

"อย่างพรีน ควรจะหาผู้หญิงโง่ๆ ผู้หญิงที่จะเอาไปให้คุณยายเล็กจงตามหลังอย่างควาย หรือยอมเลี้ยงคลานอยู่กับเท้าคุณยายเล็ก ยอมให้คุณยายเล็กจิก

กระหม่อมด้วยความเอ็นดูสงสาร..เหมือนแม่แป้วแหวนั้น ไม่ใช่ผู้หญิงอย่าง
ดวง" (922)

ดวงลักษณะดีถูกดูแลคนสติปัญญาอ่อนอย่างแป้วแหวน เธอมักจะพูดจากระทบ-
กระเทียบ บางครั้งก็ว่าเอาตรงๆหวังให้แป้วแหวนโกรธหรือแสดงความไม่พอใจ เมื่อยิ่งขัดใจ
เพราะทำอะไรไม่ได้ ก็ไม่เคยจุกคิดว่าตนต้องเคารพความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ไม่เคยละอายใจ

แม้ดวงลักษณะดีดูแลลักษณะอันคล้ายปัญญาอ่อนของแป้วแหวน ทว่าก็อดอิจฉา
ไม่ได้ที่เห็นความสวยสดงดงามของแป้วแหวน ยิ่งดวงลักษณะดีเห็นว่าใครๆต่างก็หลงในความสวย
งามแบบบริสุทธิ์เหมือนไม่เพียงสาขของแป้วแหวน ทั้งเพิ่มบุญ พูนดวง พิศลม คนในบ้านแทบทั้ง
หมด รวมพวกผู้ชายอีกหลายคน ยังบิดาของดวงลักษณะดีเองก็เริ่มให้ความเมตตาเอ็นดู ทั้งๆที่พ่อ
ของเธอชอบผู้หญิงฉลาดคล่องแคล่ว และยังระแวงแคลงใจว่าปวิขที่ตนหลงรักอาจจะเกิดความ
เอ็นดูแป้วแหวนอยู่ ดวงลักษณะดีก็ยังอิจฉาแล้วกลายเป็นความขัง

น่าสังเกตว่าดวงลักษณะดีไม่ใช่คนฉลาดอย่างที่ตนทึกทัก ซ้ำยังแสดงความง้อออกมา
โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาความดีชั่วของผู้อื่น เห็นได้ว่าดวงลักษณะดีมีความคิดสั้นเงิน เมื่อเข้าใจว่า
ปวิขเคยล่วงเกินแป้วแหวนก็ไม่คิดตำหนิ กลับโทษฝ่ายหญิง ขณะที่รังเกียจการตกเป็นสัตว์เลี้ยง
ของผู้อื่น กลับไม่มีจิตใจเป็นธรรมพอที่จะต่อต้านการกดขี่เขาเปรียบเพื่อนมนุษย์

ดวงลักษณะดีไม่เห็นใจแป้วแหวน ค่าของคุณธรรมความดีไม่ได้อยู่ในจิตสำนึกของ
ดวงลักษณะดี เช่นเมื่อรู้จากพูนดวงว่าปวิขรังแกแป้วแหวนก่อนที่จะแต่งงานกับเพิ่มบุญ ดวงลักษณะดี
ไม่ได้โทษปวิข ไม่ได้เห็นว่าปวิขเลวหรือไร้คุณธรรม แต่กลับเห็นว่าปวิขฉลาดตั้งคำบรรยายความ
รู้สึกของดวงลักษณะดีว่า

เรื่องมันค่อนข้างจะมีเค้า ขยายแป้วปัญญาอ่อนนั้นอาจจะเสียที่ปวิขเข้าจริงๆ
ทำนองน้ำตาลโกล้มต พอเกิดเรื่องขึ้น คนอย่างปวิขหรือจะยอมแต่งงานกับเด็ก
ปัญญาอ่อนในบ้านแบบนั้น

ถึงปวิขจะทำไม่ถูกตามความรู้สึกของคนมีมโนธรรม หรือแม้แต่ตามความ
รู้สึกของคนบ้าๆบอๆอย่างพูน ดวงตามความคิดของดวงลักษณะดีกลับเห็นว่าเขา
ฉลาด...

ก็ทำทางขยายเด็กแป้วนั้น มันให้ทำผู้ชายทุกคนออกอย่างงั้น ใครเลยจะอดได้
ที่เพิ่มอยากโง่งแต่งงานกับมันเองช่วยไม่ได้

น่าโมโหอยู่ในคนเดียว ตรงที่ขยายแป้วมันไม่มีค่าอะไรสักหน่อย ยิ่งรู้เรื่องแบบนี้
ยิ่งไม่มีค่าพอเอาเสียเลยสำหรับการที่มารดาของหล่อนจะยกย่องเชิดชูเป็นศรีละไ้

ถึงขนาดประเคนเครื่องเพชรให้ จ่ายเงินทองมากมายเพื่อชুবหล่อนให้เลิศลอยอยู่ในสังคมระดับชั้นสูง (803-804)

ดังนั้น แม้ดวงลักษณะจะหลงตนคิดว่าตนเองเปรี๊ยะปราวฉลาดหลักแหลม เป็นนายชีวิตของตัวเองได้โดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อาณัติหรือการบังคับของใคร แต่กลับไร้คุณธรรมและไม่เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ดวงลักษณะจึงยังคงเป็นทาสของโศกาศติและภยากติ

2.10 พุนดวง

2.10.1 บทบาท

พุนดวงเป็นตัวละครประกอบที่ดูเหมือนจะไม่มีบทบาทสำคัญนัก แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว จะเห็นได้ว่าพุนดวงเป็นตัวละครที่น่าสนใจตรงที่เขามีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ยอมเป็นตุ๊กตาให้ใครมาชักเชิดเล่นได้ง่ายๆ นอกจากนั้น ความเป็นคนดีมีคุณธรรมและความบริสุทธิ์ใจภายในบุคลิกน่าชื่นชมก็ทำให้ผู้อ่านประทับใจได้ไม่น้อย

พุนดวงเป็นลูกชายคนกลางที่ปัญญาและพิศมมิตหวังมากที่สุด เนื่องจากเขามีสติปัญญาดีด้อยกว่าพี่น้อง แต่พุนดวงไม่ค่อยจะใส่ใจว่าพ่อแม่รักเขาหรือไม่ สิ่งที่เขากลัวมากที่สุดคือ กลัวว่าจะมีสภาพเหมือนคนบ้าอย่างเพิ่มบุญ เพราะถูกพ่อแม่บังคับเคี่ยวเข็ญให้เรียนหนังสือหนักเกินไป เขาจึงแกล้งโง่บ้าง เรียนหนังสือไม่รู้เรื่องบ้าง จึงถูกปัญญาจะลงโทษด้วยการตบเข้ากุกหูจนหูหนวกสนิทไปข้างหนึ่ง จากนั้นเขาเลยกลายเป็นคนโง่ไปจริงๆ พุนดวงไม่เคยสนใจว่าใครจะหัวเราะเยาะหรือพูดจาต่อแค้นตนอย่างไร เขาเคยชินกับถ้อยคำเหล่านี้ ไม่ว่าจะ "กินเหมือนหมู" "น่าเกลียดเหมือนหมู" "ฉันทเห็นแล้วอายเขา" (112) "แม้แต่ดวงลักษณะนี้ของสาวของเขาก็ข่มเขาบ่อยๆด้วยถ้อยคำเหล่านี้ เด็กหญิงอายุ 10 ขวบ แอบเรียกพี่ชายว่า 'ไ้หนุ ลกปรก' ตามอย่างพวกลูกจ้างซึ่งแอบเรียกลูกชายคนกลางของนายจ้างลับหลัง" (112)

หลังจากที่พ่อแม่หมดปัญญาที่จะทำให้เขาเรียนเก่งเทียบพี่น้องได้แล้ว เขาก็กลายเป็นที่ขวางหูขวางตา ดังคำบรรยายว่า

พ่อเกลียดคนโง่ คนเรียนหนังสือไม่เก่ง เพราะพ่อของเขาเป็นคนเก่ง ทั้งเก่งทั้งฉลาดและมั่งคั่ง แม่เขาก็เป็นคนเก่ง เคยเป็นดาวมหาวิทยาลัย แล้วก็ไปเป็นดาวอยู่ต่างประเทศ เมื่อ 'ดาว' กับ 'ดาว' แต่งงานกัน จึงอยากให้ลูกเป็นดวงอาทิตย์หรืออย่างน้อยก็เป็น 'เดือน'

แต่เจ้ากรรม บังเอิญลูกคนกลางคือเขา ดันกลายเป็นไ้หนุโง่เสีย ทำให้พ่อแม่ต้องอับอายขายหน้า (115)

นอกจากพุนดวงจะไม่ใส่ใจว่าพ่อแม่จะรู้สึกกับเขาอย่างไรแล้ว เขายังพอใจด้วยซ้ำที่ไม่ต้องอยู่ในสายตาและความสนใจของพ่อแม่ ไม่ต้องถูกพ่อแม่เคี่ยวเข็ญให้เรียนอย่างเพ็มบุญ

พุนดวงเป็นเพื่อนสนิทกับแป้วแหว เป็นเพื่อนที่แป้วแหวรักและไว้ใจมากที่สุดเมื่อมีเรื่องอึดอัดตันใจหรือต้องการผู้รับฟัง แป้วแหวมักจะนึกถึงพุนดวงเสมอ ส่วนพุนดวงนั้นก็รักและสงสารแป้วแหว เขาทั้งสองบริสุทธิ์ใจต่อกัน ถึงแม้จะถูกหลายคนมองด้วยจิตอกุศล แต่ทั้งสองไม่เคยรับรู้และใส่ใจ มีความรู้สึกอย่างไรก็แสดงออกต่อกันอย่างเปิดเผย ไม่สนใจว่าใครจะแอบนิทาหรือหัวเราะเยาะอย่างไร

ความด้อยปัญญาของพุนดวงต่างระดับกับแป้วแหว พุนดวงนั้นแม้ใครจะค่อนข้างแคะว่าโง่ แต่นับว่าดีกว่าแป้วแหวมาก พุนดวงโง่เรื่องการเรียนอย่างเดียว ความคิดความอ่านไม่ได้โง่ไปด้วย เขาฉลาดทันคนและเชื่อในความคิดของตนเอง ไม่ยอมตกเป็นเหยื่อของใครง่ายๆ นอกจากนั้น เขายังยึดถือในคุณความดีและความถูกต้อง เพียงแต่เขาขาดความมั่นใจ แต่ก็ยังกล้าแสดงความคิดกับคนที่พอจะพูดได้ จนถูกหาว่าพูดพล่อยๆและไม่เป็นที่น่าเชื่อถือ

2.10.2 ลักษณะนิสัย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า พุนดวงแม้จะโง่แต่ความคิดความอ่านของเขาไม่ได้โง่โง่ไปด้วย ทั้งยังยึดถือคุณความดีและความถูกต้อง พุนดวงรักความยุติธรรม เห็นได้จากเรื่องที่เขาเข้าใจผิดว่าปวิขรังแกแป้วแหวแล้วไม่ยอมรับแป้วแหวกลับยึดเยียดให้แต่งงานกับเพ็มบุญ "...นายปวิขได้แป้วก่อน...นายปวิขเขาควรจะต้องแต่งงานกับแป้วไม่ใช่เพ็ม" (687-688) ดังนั้น เขาจึงเกลียดชังปวิขมาก เขาเห็นว่า "ปวิขทำกับแป้วแหว เพราะเห็นเป็นลูกไก่อยู่ในกำมือ ไม่นึกบ้างว่าแป้วแหวน่าสงสาร" เขาถึงกับประณามปวิขว่า "ผู้ชายคนนี้มีมันข้างสารเลว" (525) เขายังเกลียดชังปวิขมากขึ้นเมื่อบังเอิญปวิขเข้ามาเกี่ยวข้องกับดวงลักษณ์เพราะเข้าใจว่าปวิขเป็นต้นเหตุให้ดวงลักษณ์กับขรินชาติผิดใจกัน

ลักษณะนิสัยของพุนดวงที่คล้ายคลึงกับแป้วแหวก็คือ ความไม่กล้า ขาดความมั่นใจ เห็นได้จากตอนที่เขาต้องการพูดกับปวิขเรื่องแป้วแหว พุนดวงพยายามรวบรวมความกล้าอย่างสุดความสามารถ ดังคำบรรยายว่า

พุนดวงพยายามรวบรวมความกล้า "จะพูดกับนายปวิขตอนนี้เลยดีไหมหว่า ฮื่อ พูดไปแล้วไม่รู้ว่าจะเป็นยังไง เดี่ยวมันเตะตกระโถ แต่เดี่ยวแป้วก็จะต้องแต่งงานแล้ว ฮื่อ ต้องพูด พูดเถอะ ไม่ต้องกลัว"

"คุณปวิข" พุนดวงหันกลับวิ่งตามขึ้นบันไดไปร้องเรียก ทำให้ปวิขหยุดชะงักอยู่

แค่หัวบันไดเหลี่ยมกลับมามอง พูนดวงพุดโพล่งออกไปทันที ช้านักเดี๋ยวจะเกิด
กลัว เลยไม่กล้า "ทำไมคุณไม่แต่งงานกับแป้วแหวนเขาล่ะ" (718-719)

แม้แต่กับน้องสาวอย่างดวงลักษณ์ พูนดวงก็ครั้นคร้ามไม่กล้าที่จะพูดอะไรกับเธอ มี
อยู่ครั้งหนึ่งที่พูนดวงตัดสินใจหาโอกาสพูดเรื่องปวิขให้ดวงลักษณ์ทราบ แต่เมื่อถูกดวงลักษณ์ได้
กลับมาและแสดงความไม่พอใจ พูนดวงก็เลยงอแงงะพุดไม่ทัน แต่เขาก็ไม่โกรธดวงลักษณ์กลับ
พุ่งความเกลียดชังไปที่ปวิขมากขึ้น

พูนดวงยึดมั่นในความดีและความถูกต้อง เขามีความรู้สึกที่ดีต่อชนริษชาติเพราะเขา
เห็นว่าชนริษชาติเป็นคนดี เมื่อดวงลักษณ์พูดกระทบถึงชนริษชาติว่า "บ้องตื่น" พูนดวงก็ขัดว่า
"นายรินเขาไม่ได้บ้องตื่นหรอก เขาเป็นคนดีต่างหาก คนรู้จักบุญคุณคนทำไมไปว่าเขาบ้องตื่น"